

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HASTANELERDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema ÜNALDI

İş Sağlığı ve Güvenliği Ana Bilim Dalı

İş Sağlığı ve Güvenliği Programı

ŞUBAT, 2017

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HASTANELERDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sema ÜNALDI

İş Sağlığı ve Güvenliği Ana Bilim Dalı

İş Sağlığı ve Güvenliği Programı

Tez Danışmanı: Prof Dr. Zafer UTLU

ŞUBAT,2017

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz İş Sağlığı ve Güvenliği Ana Bilim Dalı İş Sağlığı ve Güvenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Y1413.220019 numaralı öğrencisi Sema ÜNALDI'nın "HASTANELERDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 10.01.2017 tarih ve 2017/01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *aybırlığı* ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak *kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :27/01/2017

1)Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zafer UTLU

2) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Behiye YÜKSEL

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bülent DEMİR

[Handwritten signatures in blue ink]

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(...../...../2017) Sema ÜNALDI

ÖNSÖZ

İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İş Sağlığı ve Güvenliği Ana bilim dalında yüksek lisans bitirme tezi olarak hazırlamış olduğum “Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği” konulu çalışmamda; gerek tez yazım sürecinde, gerekse içeriği hazırlama aşamasında beni tez konusunda bilgilendiren, kişisel görüşlerini, bilgi ve tecrübeleri ile yardım ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım saygıdeğer Prof. Dr. Zafer UTLU’ya çok teşekkür ediyorum.

Şubat 2017

Sema ÜNALDI
İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No:
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
1.GİRİŞ	1
2.İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	1
2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Kavramlar.....	1
2.1.1. İş Sağlığı.....	1
2.1.2. Güvenlik.....	4
2.1.3. Tehlike.....	4
2.1.4. Risk Tanımı.....	4
2.1.5. Risk Değerlendirilmesi.....	5
2.1.6. İş Kazası.....	5
2.1.7. Meslek Hastalığı.....	5
2.1.8. Güvenlik Kültürü.....	7
2.1.9. İş Güvenliği.....	8
2.1.10. İş Sağlığı ve Güvenliği.....	8
2.1.11. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi.....	9
2.1.12. İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası.....	10
3. SAĞLIK İŞLETMELERİNİN TANIMI, SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ	11
3.1. Sağlık İşletmeleri Tanımı.....	11
3.2. Sağlık İşletmelerinin Özellikleri.....	12
3.3. Sağlık İşletmelerinin Sınıflandırılması.....	14
4. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	17
4.1. Sağlık Çalışanlarında İş Kazaları.....	18
4.1.1. Kesici - Delici Alet Yaralanmaları.....	18
4.1.2. Şiddete Maruz Kalma.....	19
4.1.3. Kimyasal Madde ve İlaçla Maruziyet.....	20
4.1.4. Alerjik Reaksiyon.....	21
4.1.5. Kas-İskelet Sistemi Yaralanmaları.....	21
4.1.6. Zehirlenme.....	22
4.1.7. Trafik Kazası.....	22
4.2. Sağlık Çalışanlarda Meslek Hastalıkları.....	22
4.2.1. Enfeksiyonlar.....	25
4.2.2. Radyasyon.....	25

4.2.3.Anestetik ve kimyasal maddeler	28
4.2.4.Dezenfektanlar ve Sterilizasyon Maddeleri	29
4.2.4. Kaba kuvvet uygulanması (işyerinde şiddet)	30
4.2.5.Aşırı ve düzensiz çalışma	30
4.3.Sağlık Çalışanlarının Karşılaştıkları Risk Faktörleri	30
4.3.1.Biyolojik tehlikeler.....	32
4.3.2.Kimyasal tehlikeler	33
4.3.3.Ergonomik tehlikeler.....	33
4.3.4.Fiziksel tehlikeler	35
4.3.5.Psiko-sosyal tehlikeler.....	35
4.3.6.Farklı Sıcaklıkta Neslerle Temas	36
4.3.7. Yangın ve Patlama	36
4.4.Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı Ve Güvenliğine İlişkin Düzenlemeler	38
4.5.Hastanelerde Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları	41
4.5.1.Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Koruma.....	42
4.5.2.Radyoloji/Görüntüleme Ünitelerinde Çalışmak.....	42
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	45
KAYNAKLAR.....	47
ÖZGEÇMİŞ.....	49

KISALTMALAR

ACIP	: Bağışıklama Uygulamaları Danışma Komitesi
İSG	: İş Sağlığı ve Güvenliği
OSHA	: İş Sağlığı ve Güvenliği Birliği

ŞEKİL LİSTESİ

SAYFA

Şekil 4.1: Kimyasal İlaçlar	29
Şekil 4.2.Malzemelerin Dezenfekte Edilmesi ile ilgili görüntü.....	29
Şekil 4.3: Biyolojik Tehlikeler	33
Şekil 4.4: Yanlış Duruşlar Nedeniyle Sırt Ağrıları.....	34
Şekil 4.5: Yangın Ve Patlamaya Karşı Güvenlik Tedbirler	37

HASTANELERDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

ÖZET

Günümüzde sağlık personelleri ya da sağlık çalışanları diğer diğer sektörlerde çalışan personellere göre daha ağır iş yapmakta ve tehlikelere karşı yüz yüze kalmaktadırlar. İşin niteliği de ayrı bir unsur olarak görülmektedir.

Sağlık personelleri hastanede yapmış oldukları işe göre yani iğne yaralanmaları, bel veya sırt ağrıları, kimyasal alerjiler, şiddet ve stres gibi çok çeşitli meslek tehlikelerine maruz kalıyorlar, bu önemli risk faktörleri sağlık çalışanların işteki tempolarını düşürmekte ve iş kazalarının gün geçtikçe artmasına sebep olmakta ve personellerin ve hastaların güvenliklerini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu hususlar sağlık personellerin sağlık ve güvenlik hususları gündemde yer almaktadır. Bu sebeplerle yola çıkılarak tez konusu olan Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliğine yönelik hazırlanmıştır.

Türkiye’de sağlık personellerine yönelik çalışmaların geçmişi eski değildir, bundan bir ya da birkaç yıl önce çıkarılan Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasına Yönelik Yönetmelik konusunda sağlık personellerinin sağlığına ve güvenliği ile ilgili önemli düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeye göre hastanelerde çalışan personellere yönelik komitelerin kurulması, yeni ve güvenli programlarla ilgili çalışmaların yapılması, personellere yönelik eğitim, bilgilendirme sağlık taraması, çalışanlara yönelik kişisel koruyucu tedbirler, kimyasal tehlikelere karşı yapılacak önlemler ve kontroller ayrıca çalışanlara yönelik şiddetin önlenmesine yönelik bir takım çalışmalar yapılmıştır. Yapılan yeniliklerle birlikte hastanelerde özel ya da kamu fark etmeden İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumları kurulmuştur, ancak eksiklikler tam olarak mevcut olmamakla beraber içerisinde personel, donanım ve hizmet hususlarında eksikliklerin tamamlanması için gerekli şartların yerine getirildiği gözlenmektedir. Sağlık çalışanların sağlığı ve güvenliği toplumun da sağlığını da etkileyen bir unsur olduğundan dolayı İş Sağlığı ve Güvenliği uygulamalarının acilen hayata geçirilmesi şarttır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30 Haziran 2012 tarihinde özel ve kamu olmak üzere tüm sağlık sektörüne de dâhil olmak üzere tüm işyerleri için yürürlüğe girmiş ve halen bütün çalışmalar hızlı bir şekilde yapılmaktadır. Yürürlüğe giren bu yasa hastanelerde verilen sağlık hizmetleri ile ilgili çok tehlikeli işler sınıfı olarak dâhil edilmiş olup, uygulamaların nasıl yapılacağı da belirlenmiş, bunun için gerekli eğitimler ve donanımlar yerine getirilmiş olup, İstanbul Tabip Odaları Birliği sağlık personelleri için sağlıklarını ve güvenliklerini tehdit edecek hususlar için iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınacak tedbirleri sürekli hatırlatmakta ve uygulamaktadırlar ve bu uygulanacak hususlar özel ve kamu hastanelerine bildirilerek konunun ne kadar önemli olduğu da vurgulanmıştır. Sağlık çalışanlarının sağlığını ve güvenliğini korumak için bir takım önemli tedbirler yer almaktadır, ilgili yasa gereği işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdam edilmekte ve İSG kurulunun oluşturulması,

risk analizlerinin yapılması gibi konular sürekli gündemde yer almaktadır. Burada asıl amacı vurgulamak gerekirse sağlık çalışanların daha sağlıklı ve güvenli bir şekilde işlerini yapmak ve hatalarını en aza indirmek için bu çalışmalar yapılmakta ve halen devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık İşletmeleri, Sağlık alışanları, Sağlık alışanlara karşı tehlikeler ve bu tehlikelere karşı yapılacak olan tedbirler,

HOSPITAL AND HEALTH AND SAFETY IN HOSPITALS

ABSTRACT

Today, healthcare workers or healthcare workers are heavier and more dangerous than workers in other sectors. The quality of work is also seen as a separate element. Health personnel are exposed to a wide range of occupational hazards, such as needle injuries, back or back pain, chemical allergies, violence and stress, depending on the work they have done in the hospital, these important risk factors are reducing the tempo of health workers and increasing the incidence of work accidents, Adversely affect the safety of patients. The health and safety aspects of health personnel are on the agenda. For this reason, it has been prepared for the health and safety of the hospitals in the thesis topic.

The history of studies on health personnel in Turkey is not old, and important regulations on the health and safety of health personnel have been introduced in the Regulation for the Safety of Patients and Employees issued one or a few years ago. According to this regulation, a number of studies have been carried out to establish the committees for the staff working in hospitals, to carry out studies related to new and secure programs, to train personnel, to provide informative health screening, personal preventive measures against employees, precautions and controls against chemical hazards and prevention of violence against employees. Occupational Health and Safety Institutions have been established in hospitals with private or public awareness, but it is observed that the deficiencies are not fully existing but the necessary conditions are fulfilled to complete deficiencies in personnel, equipment and services. Since health and safety of health workers also affect the health of the community, it is imperative that health and safety practices be urgently applied.

The Law on Occupational Health and Safety entered into force for all workplaces including the private and public health sector on June 30, 2012, and all work is currently being carried out quickly. This legislation, which entered into force, was included as a very dangerous work related to the health services provided in the hospitals and it was determined how the applications should be done and the trainings and equipments were fulfilled for this and the Istanbul Medical Chamber of Union Health and safety measures, and it is emphasized how important this matter is by notifying private and public hospitals. There are a number of important measures to protect the health and safety of health workers. Workplace physicians and occupational safety specialists are employed according to the relevant law, and issues such as the establishment of the OSH board and risk analysis are on the agenda. The main purpose here is to emphasize that health workers are doing their jobs to make healthier and safer work and to minimize the mistakes.

Key words: Occupational Health and Safety, Health Care Organizations, Health Care Workers, Health Hazards to employees and precautions to be taken against these hazards,

1.GİRİŞ

Çalışan kişilerin çalışma hayatları boyunca bir çok tehlikelerle karşı karşıya gelmektedirler. Bu tehlikeler mesleğin olmazsa olmaz özellikleri, işveren tarafından sağlanan çalışma koşulları ve fiziksel ortam ve çalışanın kişisel faktörleri olarak belirlenmektedir. Ancak bu tehlikeler ne olursa olsun, bu tehlikeleri en az seviyeye indirmek şart olmaktadır. Çünkü çalışanların çalışma hayatlarında karşılaştıkları olumsuz faktörler sonucunda iş kazaları, meslek hastalıkları ile burun buruna gelmektedirler, iş kazaları ve meslek hastalıkları çalışanları ile çalışanları etkileyen kişileri olumsuz olarak etkiliyor olsa da geniş olarak düşündüğümüzde işverenleri toplumu ve toplumun sağlığını etkilemektedir.

Genel olarak bakıldığında iş kazaları ve meslek hastalıkları her meslek grupları için farklı şekilde ele alınması gereken hususlardır. Çünkü her bir mesleğin kendine özgü bir takım özellikleri ve farklı olarak tehlikeleri barındırmaktadır. Sağlık çalışanları olarak ele alındığında iş kazaları ve meslek hastalıkları en önemli tehlike olarak görülmektedir. Her bir vatandaş için hayati önem taşıyan sağlık konusunda faaliyet gösteren sağlık çalışanlarına ilişkin tehlikeler en aza indirilmesi önemli olup toplum için gerekli bir şarttır. Bu şartlar sağlık personelleri için düzenlenen İş Sağlığı ve Güvenliği uygulamalarının sağlık kuruluşlarında tam teşekküllü olarak uygulanması ve gerekli tedbirlerin yapılması ile gerçekleşir.

Sağlık sektöründe sağlık çalışanlarını olumsuz olarak etkileyen hususlardan en önemlisi ise kimyasal risk faktörleri yani radyasyondur. X- ışınları diye tabir edilen bu faktör önceki yıllarda olumsuz yönleri bilinmemesi nedeniyle gerekli tedbirler yapılmamıştır, ancak bazı sağlık çalışanların bu radyasyondan olumsuz olarak etkilenmeleri sonucu gerekli önlemler yapılmaktadır. X ışınları çalışanlar açısından büyük bir risk faktörü olması nedeniyle hastanelerde çalışma koşulları, çalışma ortamı ve makinelerin kanun ve yönetmeliklere uygun olup olmadığı önem arz etmektedir.

Bu çalışma konumuz kapsamında sağlık sektörünün en önemli unsurları olan sağlık çalışanlarını olumsuz olarak etkileyen risklere karşı İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili

hususlar irdelenmiş, öncelikle iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili kavramlara yer verilmiş olup, iş sağlığının, iş güvenliğinin ne oldukları, iş sağlığı ve güvenliğinin çalışanlar ve toplum için ne kadar ehemmiyetli olduğu, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının nasıl meydana geldiği açıklanmış ayrıca yönetim sistemleri detaylandırılmış, sağlık sektörü içerisinde iş sağlığı ve güvenliği konusu ele alınarak bu kapsam içerisinde sağlık çalışanlarının maruz oldukları iş kazaları, meslek hastalıkları ayrıntılı olarak açıklanmış, devamında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yeni düzenlemeler konumuzun içeriğine dahil edilmiş, sağlık personellerinin çalışma esnasında karşı karşıya geldikleri fiziksel, kimyasal ve psiko sosyal risk faktörleri açıklanmıştır.

2.İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1. İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Kavramlar

Günümüze bakıldığında çalışma hayatında insan kaynaklarında en çok karşılaşılan hususlardan biri çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili sorunlar bulunmaktadır. Konumuzun önemli olması nedeniyle İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili önemli tanımlara yer verilecektir.

2.1.1. İş Sağlığı

İşyerlerinde işin yapılması esnasında bazı nedenlerden kaynaklanan insan sağlığını olumsuz olarak etkileyen unsurları korumak amacıyla yapılan bir sistemli çalışma olarak tanımlanmaktadır.

Çalışanların çalıştıkları esnada karşı karşıya gelebilecek zararları önlemek, kendi tecrübelerine göre işlerde çalıştırmak ve iş ne kadar zor olursa olsun çalışan ile işi kendilerine motive etmeyi hedef alan unsurdur.

İş sağlığının önemli şartları aşağıda sıralayacak olursak;

- Tüm mesleklerde çalışan kişilerin bedeni, psikolojik, içtimai durumlarını en tepeye çıkarmak ve sürekli olarak devam ettirmek,
- Çalışma şartlarından dolayı çalışanların sağlıklarını bozan hususları engelleyebilmek,
- Çalışma ortamında yer alan risk faktörlerini önüne geçebilmek ve gerekli tedbirleri uygulayabilmek,
- Çalışanların kendilerine has özelliklerine göre işe yerleştirmek ve düzenli bir ortamda işlerini sürdürmelerini sağlamak,
- Yapılmakta olan iş ile çalışan arasında bir uyum meydana getirmek ve uyum çerçevesinde yüksek bir seviyede iş potansiyelini artırmak,

2.1.2. Güvenlik

Güvenlik kavramına bakacak olursak toplum hayatında düzenin aksamadan devam etmesi insanların korkusuzca hayatlarına devam edebilmesi durumudur, güvenlik türlerine bakacak olursak;

- Bilgi Güvenliği,
- Bilişim Güvenliği,
- Fiziki Güvenlik,

2.1.3. Tehlike

Tehlike tanımı ise, toplumda insanı olumsuz olarak tehdit etmesi durumu olarak tabir edilmektedir. Tehlike unsuru nicel ve nitel olarak değerlendirilir, yani aktif olan bir tehlike acil bir durum meydana getirebilir. ya da bir ortamda tehlikenin meydana gelip geçtikten sonra ise bir olay olarak tanımlanmaktadır, tehlike ve olma olasılığı bir risk oluşturur.

Tehlikenin bir çok tanımı yapılabilir, tehlikeler tanımlanırken genellikle çalışma ortamına işyerine, işyerinin yapısına yani binaya, binanın eklentilerine, işyerlerinde yürütülen yapılacak olan işle ilgili konular, iş için araç ve gereçler, kullanılan fiziksel e kimyasal maddeler, görev, yetki, disiplin, işe başlamadan önce yapılacak olan yasal düzenlemeler, çalışanların eğitim durumları yaş aralıkları, iş kazası ve meslek hastalığı kayıtları, işyerlerinde oluşabilecek yaralanmalar, ölümler, risk analizleri gibi işyerlerinde hazırlanacak olan hususlar toplanarak hazırlanmaktadır.

2.1.4. Risk Tanımı

Risk tanımı Türkçe sözlükte doğru olarak tanımlanmamıştır. Risk tanımı, bir olay veya olgunun içerisinde onun özelliği gereği var olan, gerçekleştiği zamanda kesinlikle zarar veren durum olarak tanımlanmaktadır. Örnek verilecek olursa bir bardağı düşündüğümüz de cam bardak normal olarak kırılan bir özelliği vardır. Ancak bardak her zaman kırılmaz, kırıldığı zamanda ise artık bardak zarar görmüştür.

2.1.5. Risk Değerlendirilmesi

Risk tanımından sonar Risk değerlendirilmesi tanımı da işyeri ortamı, bina, bina içinde eklentiler, ya da işyeri ortamında zarar verebilecek tehlikelerden kaynaklanan zararları planlı bir şekilde meydana çıkarmak yani yok etmek, kabul edilebilir seviyeye indirmek için sözel ve sayısal yöntemler kullanılarak yapılan çalışma bütünüdür.

2.1.6. İş Kazası

İş kazası genel olarak durduk yere, yada nedensiz olarak meydana gelmez, iş ortamında oluşan tehlikeleri görmeden yapılan kazalara iş kazası denilmektedir. İş kazası iş ortamında en önemli faktör olarak göze çarpmaktadır. İş kazasının tekrarlanmaması için gerekli tedbirlerin alınması o kazadan ders çıkarılması ve gerekli analizlerin yapılması mühimdir.

Sayısal bilgiler ve yapılan araştırmalara bakıldığında ;;

- İş kazalarının büyük bir çoğunluğu çalışanların hatalı hareketlerinden meydana gelmektedir.
- Kazaların meydana gelme sıklığı çalışanların disiplinli bir şekilde çalışmamlarından kaynaklanmaktadır.
- İş kazalarının en aza indirmek için çalışanlara gerekli eğitimlerin yapılması önemlidir.

Her işletmede maddi kayıplar olmaktadır. Ürün fire verdiği zaman iş performansını sıfırlamaz, ancak maddi olarak olumsuz etkiler.

Yaralanma ile meydana gelen kazalara bakıldığında bir iş ortamında yerine getirilecek bir iş esnasında tek bir işten ya da birden fazla işten kaynaklanan yaralanma ya da hastalanma durumu olarak tanımlanmaktadır.

Tüm iş kazalarına bakıldığında zincir halkaları gibi birbirine bağlı hatalardan oluşmaktadır, yani emniyetsiz olarak yapılan işlerdir, bu zincirleri kırmak tehlikelerin önlenmesi olarak oluşur.

2.1.7. Meslek Hastalığı

Meslek hastalıkları tanımı da meslek ve iş ile ilgili hastalık olarak belirtilmektedir.

Yasal tanıma bakıldığında sigortalı olarak çalıştırılanın yapılan işin önemine ve işin yapılma esnasında iş ortamı şartları nedeniyle maruz kaldığı hastalık veya sakatlık ve şahsi hastalanma olarak tanımlanır.

Meslek hastalıklarının en önemli unsurları aşağıdaki gibidir;

- Kendine özgü bir görüntü olması,
- Belirlenmiş olan hastalık unsuru,
- Hastalığın ilmi olarak oluşabilmesi,
- Hastalığın çalışanlarda görülme sıklığının az ya da çok olması,

Meslek hastalığı iş kazaları gibi önemli bir tehlike oluşturmaktadır, şayet meslek hastalığının nedeninin öğrenilmemiş olması o hastalığın ortadan kalkmayacağı gibi çalışan ve çalıştıran için olumsuz bir neticeye varılacaktır.

Meslek hastalıkları ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. Her yıl her bir çalışan için 3-10 meslek hastalığı unsuru beklenmelidir. Türkiye 'de yılda en az 4.000'in üzerinde yaralanma ve 2.000'in altında ölümlerin meslek hastalığı ile ilgili olduğu aşikârdır.

Meslek hastalıkları tanımını geçmişte bir ilkle anmak mümkün değildir. Meslek hastalıklarının tanımını genel açıdan bakıldığında toplumun herhangi bir işi yapmaya başladığı gün meslek hastalıklarının başlangıç tarihi olarak kabul edilmiştir.

İnsanlar ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çalışmak zorunda olmuşlardır ve üretilen mal ve hizmetlerde işi öğrenme doğal olarak da meslek hastalıklarının ortaya çıkarmış olması olarak bilinmektedir.

Topluluk halinde yaşamak, üretilen mal ve hizmetlerde uzmanlaşma doğal olarak meslekleri ve meslek hastalıklarını ortaya çıkarmış olmalıdır. Yılın birkaç günü, kendi giyeceği kumaşı dokuyan kişinin kas-iskelet-eklem sorunlarıyla karşılaşması beklenmez ama uzmanlaşan ve tüm topluluğa kumaş dokuyan insanın bir süre sonra kas-iskelet-eklem hastalıklarından acı çekmesi beklenebilir bir durumdur. Ancak meslek hastalıklarının dikkat çeker hale gelmesi ve yazılı kayıtlara geçişi insanın bir başkası hesabına, bir başkası için çalışır hale gelmesiyledir. Örneğin, Roma ve Yunan uygarlıklarında, devasa taş blokların işlenerek yapılarda kullanıldığı çağlarda, taş ocaklarında çalıştırılan kölelerin solunum sıkıntısıyla ölmesinin dönemin hekimlerinin dikkatini çektiğini tarihe düşen kayıtlardan bilmekteyiz. Asıl ilginç olan

dönemin hekimlerinin, taş ocaklarında solunan tozla, oluşan hastalığın bağlantısını kurmaları ve tarihin ilk "korunma önlemini" önermeleridir: kölelere çalıştırılırken deriden maskeler takılması. Bugün, meslek hastalıklarının "kesinlikle önlenemez" olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Doğru tespit mekanizmaları kurulmasıyla meslek hastalıklarından korunma açısından ilk adım atılmış olacaktır.

2.1.8.Güvenlik Kültürü

Güvenlik kültürü tanımı, işyerinin sağlık ve güvenlik unsurlarının gelişmişliğine, uygulamadaki sürekliliğine karar veren birey ve toplumun değer, algı, tutum, düşünme alışkanlıkları kurumun sağlık ve güvenlik programlarının yeterliliğine, tarzına ve uygulamadaki sürekliliğine karar veren birey ve grupların değer, algı, tutum, düşünme alışkanlıkları, yetkinlik ve davranış görüntülerinin bir toplamı olarak ifade edebildiğimiz gibi çalışanların işyerinde tehlikelerle karşılaşma ve onlara maruz kalma ihtimalini en aza indiren şirkete ait normlar, inançlar, roller, tutumlar ve uygulamalar biçiminde ifade edilebilir.

İş güvenliği kültürü çalışan kişilerin hal ve hareketleri üzerinde yoğunlaşarak güvenli davranışlarını isteklendirilmiş olmakla işletmeye benzer davranışları içeren bir kimlik ve sadakat kazandırmıştır.

Güvenlik kültürünün en önemli özelliği kendilerini farklı olarak görmeleri, risk ve tehlikeleri doğru bir şekilde anlamaları, kendilerini koruyacak olan kişisel koruyucu donanımları kullanmaları, güvenlikle ilgili konularda önerilerde bulunulmasıdır.

Güvenlik kültürünün özelliklerini etkileyen ve belirleyen hususları şöyle belirtilebilir:

- Risk ve emniyet algısı,
- Risk ve emniyetin isteklendirilmiş etkileri,
- Kurum veya kuruluşlarda yapı,
- Eğitimin şart olması,
- Kural ve yöntemin etkisi,
- Sorumluluklardaki olasılıklar,

2.1.9. İş Güvenliği

Çalışanların iş ortamında iş kazalarına uğramamaları için gerekli güvenlik tedbirlerin oluşturulmasına iş güvenliği denilmektedir.

İş güvenliği Dünya’da ve Ülkemizde önem arz etmektedir. İş güvenliği ile ilgili tedbirleri işe başlamadan önce yapılacak tedbirleri güvenli hale getirmek gerekmektedir.

İş Güvenliğinin amaçları ise,

- Çalışanlara sağlıklı bir ortam oluşturmak,
- Çalışma ortamında çalışanların olumsuz etkenlere karşı korumak,
- İş ve işçi arasında dengeyi sağlamak,
- İşyeri ortamında olumsuzlukları yok etmek, yada en az seviyeye düşürmek,
- Oluşabilecek zararları defetmek,
- Çalışma ortamında verimi en yüksek seviyeye ulaştırmak,

2.1.10. İş Sağlığı ve Güvenliği

İş sağlığı ve güvenliği sadece teorik olarak ele alınmamalıdır. İşçilerin yeme içmeleri, çalışma yerleri, kalacakları yerler, saf ortamın yaşanılabilir olması, iş güvencesinin yerine getirilmesi, sendikalaşma gibi birçok hususlar çalışan kişilerin sağlık ve güvenliklerini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Burada işçi sağlığı ve güvenliği denildiğinde akla gelen ilk şey özel sektör, kamu sektöründe çalışan bütün çalışanlar olarak ele alınmalıdır. İş sağlığına ve güvenliğine önem verilmesinin asıl sebebi çalışanın yaşı, cinsiyeti, dili, ırkı meslek farkı kayda alınmadan çalışanların sağlıklı ve güvenli bir şekilde hayatlarına devam etmeleri için alınması gereken güvenlik tedbirleri olarak irdelenmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği öneminin ve gelişmesinin en önemli unsuru çalışanların bu olumsuz etkilerden kurtulmak için yaptıkları mücadeleler neticesinde ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışanların ekonomik, sosyal kentleşme, aile yapısına geçiş neticesinde iş kazaları ve meslek hastalıklarından etkilenen çalışan sayısının artması, çalışanın işi yapamaz hale gelmesi ile birlikte ailenin yoksulluğa gelmesi, iş göremez

hale gelen çalışanların maddi ve manevi olarak olumsuz etkilenmeleri, işyeri ortamında üretimin aksaması, işlerin istenildiği gibi yapılamaması ya da işin istenildiği seviyeye ulaşamaması gibi faktörlerin oluşmasına sebep olmuştur.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarının yukarıda açıklanan amaçlardan hariç işyeri ortamlarında yeteri kadar güvenlik tedbirlerini alarak çalışanların olumsuz etkilerden korunması, çalışanların tıbbi, fiziksel ve psikolojik açıdan en üst seviyelere çıkarılması, işyerlerinde insan sağlığını olumsuz olarak zarar veren maddelerin hijyenik önlemler alınarak bu tehlikelerin ortadan kaldırılması, işçiler ile iş arasında dengeyi sağlamak, meydana gelebilecek olumsuz etkiler tespit edilerek çalışanların korunması ayrıca işyerinin de güvenliğinin en üst seviyeye çıkarılması, risk ve tehlikeleri ortadan kaldırılarak verimliliğin artması hedefi bulunmaktadır.

2.1.11. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi

İş sağlığı ve güvenliği yönetim sisteminin oluşması ve uygulanması için uygulamalardan ve prensiplerden oluşan bir tablo sunmaktadır. Tehlikeleri en aza indirmek ya da ortadan kaldırmak için risk yönetim unsurlarının nasıl ve ne kadar sürede uygulanabileceği hususlarda referans vermektedir.

Risk ve tehlikelere karşı güvenlik önlemlerinin yeteri kadar yapılmaması durumunda çalışanların hastalanması ya da sakatlanması, ölümün meydana gelmesi, bununla da yetinmeyip işletmeye ve çalışanlara karşı riskleri, işyerindeki ekipmanların bir kısmının ya da hepsinin kaybedilmesi risklerini kapsamaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Yönetiminin önemli ilkeleri;

- Düzenleyici unsurlar, yanlış olarak bilgi verilme ya da yanlış yönlendirme, çalışanların sağlık ve güvenlik hususlarını olumsuz olarak etki eder.
- Çalışanların işyerlerinde işten kaynaklanan hastalık ve sakatlıkla sonuçlanan süreçler zaman içerisinde büyür ve tedbirler tam olarak sağlanamayabilir.
- Hastalık ve ölümlerle sonuçlanan hususlar diğer stres sayısını, çalışılan işteki ve bütünüyle toplumdaki kişi ve düzeni maddi kayıplara neden olur.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Risklerinin kabul edilebilirliği hakkındaki değer yargıları algılamaya dayanır. Değişik menfaat gruplarının bu algılamalarını mantıklı kılmak için iletişim ve danışma iki önemli faktördür.

- İş Sağlığı ve Güvenliği risklerinin yönetimi ve bunlar hakkında karar verilmesi, verilerin mantıksal analizine dayanır.
- Tehlike ve risklerin en etkin tedbiri, çalışanlarının yapısını değiştirmektense güvenli bir iş ortamı sağlamaktır.

2.1.12.İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası

TS 18001 Yönetim sisteminin oluşması için firmaların bir İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili düzenlemeleri olmak zorundadır. Söz konusu bu düzenleme üst düzey yönetimi tarafından onay almış, sağlık ve güvenlik unsurlarını geliştirme hususlarda karar ve iradesini ortaya koymalıdır.

Bu düzenleme aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır.

- Kurulmuş olan işletmenin risk ve tehlikelerin şekline, büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre uygun olmalı,
- Tehlike ve risklerin önüne geçilebilmesi için politikanın sürekli olarak kendini yenileyebilmesi,
- Firmanın iş güvenliği mevzuata ve şartlara uyabileceği taahhüdünü içermesi,
- Politika hedeflerinin ne olduğu bilinmeli ve hedeflerin belirlenmesi, sürekli gözden geçirilmesi için bir programın hazırlanması,
- Doğru belgeler ve kaynaklar edinilmeli uygulanmalı ve sürekli olarak yapılmalı,
- Çalışanların da bu politikalardan haberdar olmaları için üst düzey yöneticilerin çalışanlara sürekli olarak bilgi verilmesi ya da eğitimle anlatılması,
- Alakadar olacak kişiler için sürekli olarak ulaşılabilir olmalı,

3. SAĞLIK İŞLETMELERİNİN TANIMI, SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ

Çalışma ve ileri teknoloji olarak yoğun emek veren sağlık sektörü normal bir yapıya sahip olmayıp karmaşık bir yapıya sahiptir. Teknolojinin yoğun olduğu sağlık sektöründe kendi alanlarında uzman olan hekimlerin ve sağlık çalışanların dengeli bir şekilde çalıştırmalarını zorunlu hale getirmekle beraber aynı şekilde ülke kaynaklarının büyük bir çoğunluğunu da kendi bünyesine almaktadır. Bu nedenle Türkiye de sağlık sektörünün önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bunun yanında da sağlık yöneticilerinin sağlık sektöründe özel bilgi ve becerilere sahip olmaları da ayrı bir önem arz eder.

3.1. Sağlık İşletmeleri Tanımı

Sağlık sektörü toplumun gerekli olan gereksinimlerinin büyük bir kısmını karşılamak için üretim unsurlarını kendi bünyelerinde toplayarak gerekli olan unsurları (mal ya da hizmet olabilir) üretmek ve pazarlamak için faaliyette bulunan kuruluş olarak tabir edilmektedirler.

Hastane tanımına bakıldığında gelen kişilerin ilgili yerlerde ağırlandığı kapalı bir ortam olarak tanımlanır. Hastaneler kendisine başvuran hastalara tanı, tedavi, sürekli olarak bakım, ihtiyaçlarını giderme yatacak yer sağlama gibi hizmetleri hastalara sunarak hastaların hastalığını azaltan veya tedavi eden kurum veya kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır.

Hastaneler diğer işletmelere göre önemli bir yere sahip olmasına karşılık günümüzde sağlık kurumları işletmeciliği alanı hastanecilik kavramının ötesinde bir anlam taşır hale gelmektedir. Bu yoldan çıkılarak sağlık işletmeciliğinin tanımı insanların sağlık

ihtiyaçlarını yerine getirmek üzere üretim unsurlarını bir araya getirip sağlık hizmetlerini üreten veya pazarlamak için faaliyette bulunan kurum olarak tanımlanır.

Genel olarak işletmelerin asıl amaçları yükselmek, ekonomik olarak en iyi yere gelmek, sürekli yenilenmek gibi amaçları olduğu kesindir, ancak sağlık işletmelerinde de bu unsurlar geçerli olmaktadır. Bir sağlık işletmesinde karlılığını yükseltmek, sürekli yenilenmek ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Fakat sağlığın bir insan hakkı olduğu düşünüldüğünde karlılığın ikinci planda olduğu, burada asıl amacın toplumun sağlık anlamında ayakta durması sürekli toplumun fiziksel olarak gelişmesi için sağlık sektörlerinin diğer sektörlerle göre farklı olması kanısındayız, kamu hastanelerine bakıldığında karlılığın sürekli olarak göz ardı edildiği aşıkardır.

3.2.Sağlık İşletmelerinin Özellikleri

Sağlık sektörüne bakıldığında diğer sektörlerden farklı olduğu kesindir. Sağlık sektöründe en önemli faktör hizmeti ön planda tutmasıdır. Diğer sektörlerden farklı olduğu diğer unsurlarda aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır.

Bunlara bakıldığında ;

- Sağlık sektörü diğer sektörlerle göre yüzeysel değildir. İçeriğine bakıldığında kendi alanlarında uzmanlaşan hekim ve çalışanlar mevcut olduğu görülmektedir. Tıp ve sağlık alanı sürekli olarak geliştirme, ileri olan teknolojiden yararlanma, ülke teknolojik olarak gelişmesine paralel olarak farklı hastalıkların meydana gelmesine neden olmaktadır, bu hastalıklara da sağlık sektöründe uzmanlaşma düzeyini artıran etkenler oluşmakta, sözü edilen hususlara bakıldığında yeni meslekler ortaya çıkmış ve bu durum sağlık alanında çok sayıda iş bölümüne ve yapının karmaşıklığına neden olmaktadır.
- Sağlık sektöründe hizmeti en yüksek seviyeye çıkarmak için bir çok meslek grupları ve bölümler bir araya gelmesiyle hizmet verdiği fonksiyonel bağımlılık düzeyi yükselmektedir.
- Sağlık hizmetlerinin hastaya vereceği tedavi tek kişiyle değil bir ekip olarak verildiğinden kişi ya da kişilerden oluşacak olumsuzluk tüm sağlık sektörünü

etkilemektedir. Örnek verilecek olursa bir doktorun kendi isteğiyle çıkacak olan tetkiklerin laboratuvarından yanlış çıkması, tedavi sürecini olumsuz olarak etkiler ve çözümlenmesi olanaksız hale gelir. Bu sebeplerle hekimlerin bir araya gelmesi ortak verecekleri karar ayrıca da sağlık işletmelerinin de destek hizmetlerine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu açıdan hizmeti sunan kişi ve bölümler arasındaki birliktelik, planlama ve kontrol işlemleri sağlık işletmeleri yönetiminin olmazsa olmaz görevlerinden biridir.

- Sağlık sektöründe insan kaynakları için eğitim çok önemlidir. Bunun için eğitim düzeyleri yüksek olan çalışanlar bu tabloyu oluşturmaktadır. Burada mesleki eğitim kurumsal faaliyetin önünde yer almaktadır. Doktorların çoğu tıp bölümünü bitirdikten sonra bilimsel çalışmalar için eğitimlerine devam etmektedirler. Hastanelerde de eğitim akışı bilimsel çalışma düzeyinde de dengesini korumaktadır, ayrıca doktorluk dışında sağlıkla ilgili diğer bölümlerden mezun öğrenciler de üniversite mezunu olarak hastanelerde çalışmakta, bilimsel çalışmalarda da faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Doktorların ortak amaçları hastalarını en iyi şekilde sağlıklı hale getirmek için ellerinden geleni yaparlar ve bunun dışında yani maliyetle ve finansla ilgili hususlar ilgi alanlarından çıkmaktadır. Bunun dışında doktorlar hastanenin kalitesini, potansiyelini, en iyi hizmet vermeyi hedeflemekte sorun olarak da hastane yönetimi ile ilgili sorunlar yaşamaktadırlar.
- Sağlık sektöründe bölümler doktorların gelen isteğe göre hastalara hizmet vermek mecburiyetindedir. Başka terimle sağlık sektöründe doktorlar hizmet arzını büyük bir oranda etkilemektedir. Örnek olarak bir sağlık sektöründe doktorun sağlık personeline tetkikler için bir çok talepleri olmaktadır, ancak sağlık personeli doktorun istedikleri dışında bir şey yapma olanağı kesinlikle yoktur. Burada doktorun vermiş olduğu hizmet denetlebilir özellikte değildir.
- Diğer sektörler ve hastaneler olmak üzere işletmelerde tek bir otorite yoktur, ikili veya dördü otorite mevcuttur, sağlık sektörünün idari yönetiminin gereğini yapan hastane müdürü ve medikal bölümün etkinliğini sağlayan başhekimlik pozisyonu ile aynı görevi yapmaktadırlar. Sağlık sektöründe tek bir otoritenin olmaması, iki otoritenin olması denetim ve güvenlikle ilgili arbede olması mümkündür. Diğer bir hususta sağlık sektöründeki doktorlar kendi alanlarında uzlaşması, bilgi ve deneyimlerinin yüksek olması da çalışanlarında hastanedeki önemli olan pozisyonlara karşı güç

kazanmaktadır. Bu sayılan hususlar diğer sektörlerden apayrı olduğu anlaşılmaktadır.

- Sağlık sektöründe hizmetin hastalara vermesi çok basit bir süreç olmayıp süreçlerin sürekli değişkenliği vardır. Sağlık sektörünün diğer sektörlerden ayıran en önemli özellik ise amaçlarının ve hedeflerinin çok olması sağlık sektöründeki yapının karmaşık olmasına neden olmaktadır. bu faktörde sağlık sektöründeki yönetim bölümlerinde ve birim sayılarında artış sayısı fazlalaşmaktadır. Örnek olarak bir üniversitedeki hastanenin teşhis ve iyileştirme görevlerinden hariç araştırma ve eğitim gibi hizmetler ile ilgili farklı görevler olması nedeniyle sade bir hastaneden daha karmaşık yapıya sahiptir, ayrıca sağlık sektörünün diğer bir karmaşıklığı da hastaların yaşları, cinsiyetleri, dini, mezhebi, bütçeleri ve kişisel yapıları ile ilgili özellikleri de etkilemektedir. Mesela aynı hastalığı olan iki kişinin tedavi yöntemleri farklı olarak yapılmaktadır. hasta olan kişi için farklı bir tedavi uygulanmakta, söz konusu karmaşıklık daha iyi görülmektedir. Açıklanan nedenlerden dolayı sağlık sektörü bayağı bir yol kat etmelerine rağmen grup olarak yardım ve işbirliğinin olmadığını söylemek mümkündür.
- Sağlık sektörü insanlara hizmet sunduğundan, diğer sektörlerden farklı olarak 24 saat aralıksız hizmet vermektedir. Bu kesintisiz hizmetin genellikle acil hastalar, ameliyat ya da ertelenmeyecek özelliklerde olması gerekmektedir. Örnek olarak bir hastanın hastaneye gelip tedavi olması için başvurma ihtimali çok yüksektir. Başvurduğu takdirde sağlık hizmetinin geri çevrilmesi mümkün değildir. Aksi takdirde hukuksal boyut ön planda olmaktadır.
- Sağlık sektöründe hastalara hizmet verildiği esnada yapılan hatalar hastaların sakatlanmasına ya da ölmesine neden olması sebebiyle verilen hizmetin yanlış olma olasılığı yoktur, yapılan hataların büyük bir kısmının sonradan düzeltme ve telafi etme şansı olmadığından, verilen hizmetin ilk aşamasında doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir.

3.3.Sağlık İşletmelerinin Sınıflandırılması

Yukarıda da bahsetmiş olduğumuz sağlık sektörünün bir çok amaçları ve hedefleri olduğuna değinmiştik, sağlık sektörünün 4 önemli görevleri vardır. Görevler

hastaların tedavi edilmesi, verilecek eğitimler, araştırma ve geliştirme unsurları, halkın sağlık seviyelerini en yüksek aşamaya çıkarmak olarak sayılabilir.

Sağlık sektörünün sınıflandırılması ile ilgili unsurlar gözlem altına alındığında sağlık sektörünün fonksiyonları, ayrıcı sağlık sektörünün pozisyonları ve amaçları olarak da sınıflandırılmakta, Sağlık sektörü iskan hakkı, hastaya verilen sağlık hizmetinin özelliği, tedavi gören hastaların hastanede kaldıkları süre, hastanenin büyüklüğü, eğitim pozisyonu ve dikey entegrasyon basamakları olarak da ayrı sınıflandırılır.

Sağlık sektöründe farklı pozisyonlar için kullanılan unsurlardan biri de sağlık sektörünün hastalara verdikleri hizmetlerin derecesi, özellikleri, tedavi sonuçlarının pozitif olması da ayrı bir sınıflandırmadır.

Türkiye de sağlık sektörünün toplumla iç içe olduğu bölgelerde hizmetin istenildiği gibi yürütülmesi hakkında yasal olarak maddeler yer almaktadır. Bunlar sağlık sektörü, yataklı ve yataksız sağlık sektörü olarak değerlendirilmekte, bunlar aşağıda maddeler halinde yer verilmektedir.

- Sağlık Evleri
- Sağlık Ocakları
- Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlama Merkezleri
- Dispanserler
- Hıfzısıhha Enstitüleri
- Bölge Laboratuvarları
- Enterobakteri Laboratuvarı
- Özel Klinikler ve özel laboratuvarlar

Sağlık sektöründe hastaneler ve rehabilitasyon merkezleri ve yataklı olarak hizmet veren sağlık sektörleri olarak sınıflandırılır. yataklı olarak hizmet veren sağlık sektöründe adlandırılan hastanelerin yasal olarak yönetmenlikte yeni düzenlemeler olduğu anlaşılmaktadır. Örnek verilecek olursa Yataklı olarak hizmet veren sağlık sektöründeki yerlerde yönetmenliğinin ilgili maddelerinde sağlık sektörü kendi türlerine göre 5 grupta bölümlendirilmiştir.

- **İlçe – Nahiye olarak belirlenen hastaneler** : bu gibi sağlık kurumlarının içerisinde 112 telefon hizmeti, acil bölüm, çocuk doğumları, ayakta veya yatarak hastalara hizmet verme, rutin muayeneler ve gerekli sağlık hizmetleri ile güvenli olarak sağlık hizmetini bütün olarak yerine getiren doktorların

hastaları kabul ettikleri, ilgili tedavileri sonuna kadar kullandıkları, daha ileri hastalığın olması halinde ilgili hastanelere sevkinin yapıldığı kurum olarak adlandırılır.

- **Gün hastanesi:** Bu kurumlarda doktor sayısının fazla olması günü birlik olarak tedavilerin olması, tedavi süreçlerinin genelde ayakta olarak yapıldığı kurumdur. Gün hastanesinde teşhis, tedavi ve bakım hizmetleri verilmektedir, en az 3 gözlem yatağı ile 7/24 saat sağlık hizmeti veren kurumdur.
- **Genel hastaneler:** her türlü hastaya ve yaş cinsiyet ayrımı yapmaksızın içerisinde uzmanlık olarak hastaların bu kuruma gelerek tedavi oldukları, tedavilerin ya ayakta olarak ya da yatarak olduğu minimum 40 tane hastaya yatakta tedavi veren kurum olarak tanımlanır..
- **Özel Hastaneler:** Adından da anlaşılacağı üzere belirli kişilerin tedavi olarak geldiği bunlar yaş ve cins grubu olarak gelen hastalar veya önemli bir hastalığa yakalanan ya da organ tedavisi görececek olan hastalar için hizmet veren kurumdur.
- **Eğitim ve araştırma hastaneleri:** bu kurumlar da eğitim ön planda olduğu, yani tıp bölümünden mezun olan doktorların akademik kariyerlerini bu hastanelerde gördükleri, kendilerini burada yetiştirdikleri yer olarak tanımlanır.

4. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Hastaneler teşhisi tanıma, iyileştirme olmak üzere sağlık hizmeti sunan hastaların tedavi olarak gittikleri kurum ve kuruluşlar olarak tanımlanır.

Hastaneler bakım organizasyonu olarak da bilinmektedir, ayrıca karmaşık bir yapıya sahiptir. Hastaneler diğer kurumlardan farklı olarak yedi gün ve yirmi dört saat hizmet veren ve personellerin büyük bir yoğunluğu bayanlardan oluşan bir kurumdur. Bu sebeplerden dolayı sektör içinde bir çok risk bulunmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıkları sıklıkla görülmektedir. Hastane personelleri mesleklerinden dolayı stresli bir ortamda ve yoğun tempoda çalışmaktadırlar. Vatandaşlar hastanelere şifa bulmak amacıyla gitmektedirler, sağlık personelleri genellikle normal insandan ziya de hasta kişiler yani üzüntülü bir profili sürekli görmektedirler. Her şeyden önce hastanelerde havalandırma sisteminin modern olması, fiziksel ve kimyasal maddelere karşı koruyucu önlemlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca hastanelere sürekli hasta kişiler geldiğinden dolayı bulaşıcı hastalıklar önemli bir risk faktörü olarak karşılana çıkmaktadır, bu da sağlık çalışanlarının çalışma dirençlerini olumsuz olarak zedelemektedir, burada bulaşıcı hastalıklar için yeteri kadar tedbirlerin alınması önemlidir. Sürekli kullanılan araç ve gereçler sterilin edilmeli, kimyasal atıkların toplanmasında atılmasında da güvenli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bunların dışında çalışan personellerin hastayı başka bir yerden başka bir yere taşıırken yada kaldırırken ya da gerekli olan araç ve gereçleri kullanırken meydana gelebilecek kas ve iskelet sisteminin olumsuz etkilenmemesi için gerekli ergonomik malzemeler uygulanmalıdır. Tüm bu tehlikelere karşı gerekli risk değerlendirmeleri yapılmalı, bu tehlikelerden korunmak için çalışanların gerekli eğitimleri almaları ve kişisel donanımları kullanmaları önem arz etmektedir.

4.1. Sağlık Çalışanlarında İş Kazaları

Sağlık sektörü diğer sektörlere göre iş kazaları açısından riskin yoğun olarak görüldüğü yerdir. Amerika Birleşik Devletleri kayıtlarının incelenmesinde 2005-2006 yıllarında meslek hastalıkları ve kazalar da diğer sektörlere göre 2 ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere sağlık sektöründe risk faktörü başlı başına büyük bir tehlike arz etmektedir.

İş kazaları ile ilgili kayıtların incelenmesinde Amerika 'da yılda 260,000, İngiltere de 17.200, Kanada da 33,210 öldürücü olmamak kaydıyla iş kazaları meydana geldiği kayıtlardan anlaşılmıştır. İngiltere deki sağlık sektörüne bakıldığında doktorlar, hemşireler, teknikerler, teknisyenler, hizmetlilerin büyük bir kısmı yaralanmalara, kaymalara ve saldırılara maruz kalmaktadır.

Ontario İş Sağlığı ve Güvenliği Sigorta Kurumunun yapmış olduğu araştırmalarda 1998-2001 yılları arasında 25.100 çalışan iş günü kaybı nedeniyle iş kazalarından dolayı başvurularında buldukları ve 8 kişinin ölüme maruz kaldığı anlaşılmıştır. Amerika da sağlık çalışanlarının sigorta tazminatları için başvurularına bakıldığında en çok başvurma sebepleri arasında düşmeden dolayı burkulma, yaralanma, bulaşıcı hastalıklardan dolayı rahatsızlaşma, kullanmış oldukları aletlerden dolayı kesiklerin olması dikkat çekmiştir.

Sağlık sektöründe en çok görülen risk ve tehlikeler genellikle çalışanların sürekli kullandıkları kesici ve delici aletlerden dolayı yaralanmalardır, ayrıca hastayı ve malzemeleri kaldırmada sırt ağrıları, düşme, kayma, çarpma gibi nedenler de görülmekte, en önemli unsur ise son yıllarda hastanelerde gözümüze çarpan da hasta yakınlarının agresif olmalarından dolayı personellerin bu kişilere karşı maruz kaldığı da bilinen bir gerçektir.

4.1.1. Kesici - Delici Alet Yaralanmaları

Çalışanların kullanmış oldukları kendilerinin dikkat etmedikleri sırada zarar veren araç ve gereçler ile temasları sırasında vücudun yaralanmasına neden olan tıbi ya da laboratuvar ekipmanları, yani iğneler, sivri uçlu araçlar, cam parçaları ve enjektörlerdir. Sağlık çalışanları tarafından sağlık hizmetlerinin sunumu sürecinde sıklıkla kullanılan bu aletlere ilişkin yaralanmalar ile sağlık çalışanlarının karşılaşma

sıklıkları % 17 olarak ortaya çıkmaktadır. Kesici ve delici alet yaralanmalarına maruz kalan sağlık çalışanları sadece tıbbi personel, ya da diğer bir ifade ile doktor-hemşire-hasta bakıcılar değil, hastanede çalışan diğer personeller -temizlik personeli, çamaşırhane personeli vb. -de kesici ve delici alet yaralanmalarına maruz kalabilmektedir.

Kesici ve delici alet yaralanmalarındaki en önemli problem, kesici-delici aletler nedeni ile ortaya çıkan yaralanmalarda kan ya da diğer vücut sıvılarına sağlık çalışanın maruz kalması ve bu nedenle hastalığa kapılmasıdır. Diğer bir ifade ile kesici-delici alet yaralanmaları sonucunda sağlık çalışanları kontaminasyona maruz kalmaktadır. Yabancı madde etkisiyle kirlenme veya kendi özelliğini kaybeden unsurlar nedeniyle çalışanın ağzına, işitme kısmına ya da gözlerinin bütünlüğüne sıçrama yoluyla bulaşma anlamına gelmektedir.

4.1.2.Şiddete Maruz Kalma

Özellikle son yıllarda artan bir orana sahip sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalması durumu, sağlık çalışanlarının yaygın olarak karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Kendilerinin ya da yakınlarının almış olduğu sağlık hizmetlerinden memnun kalmayan ve tatmin olmayan sağlık tüketicilerinin memnuniyetsizliklerini çoğu zaman sağlık çalışanlarına şiddet uygulama yöntemi ile gösterdiği bilinmektedir. Sağlık çalışanlarının şiddete bağlı kalmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalmasına ilişkin risk faktörleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Mesai saatleri dışında yani molalarda çok sayıda sağlık çalışanlarının olduğu vakitler,
- Hastaların, taşınma, yada tedavi gibi uzun süreli olarak beklemeleri,
- Aşırı kalabalık hastaların olması veya havalandırmanın olmadığı bekleme yerleri,
- Hastane ortamının yeteri kadar düzenli olmaması eksiklerin çok olması,
- Güvenliğin tam olarak yerine getirilememesi,

Değişken karakterli hastaların bakımına ilişkin olarak sağlık çalışanlarının yeterli olarak eğitim almamış olması, Halkın hastanelerde sınırsız olarak dolaşabilme imkânının olması'',

Yukarıda bahsi geçen risk faktörlerinin minimize edilmesi ancak iyi kurulmuş ve etkin bir şekilde yönetilen iş sağlığı ve güvenliği prosedürleri ile mümkün olacaktır. Bu sebeplerle sağlık personellerinin şiddete maruz kalmalarını engellemek amacıyla iş sağlığı ve güvenliği sistemlerinin tam tesisatlı olarak yerine getirilmesi ve sürekli hale getirilmesi en önemli şarttır.

4.1.3.Kimyasal Madde ve İlaçla Maruziyet

İnsan vücuduna zarar veren ve sonucu hastalanmalara ve ölümlere neden olan kimyasal maddeler çoğu sektörde kendini göstermektedir. Ancak kimyasal maddeler en çok sağlık sektöründe görülmektedir. Hastaların, çalışanların bu maddelere karşı kendilerini korumak zorunda olup, hastanenin de bu tehlikelere yönelik gerekli sağlık önlemlerinin alınmasında baş rol oynamaktadır. .

Sağlık çalışanların en çok maruz kaldığı tehlikeler kimyasal ve fiziksel maddeler, insan vücuduna zarar veren deterjanlar, gazlar ve ilaçlar olarak belirlenmiştir. Bu önlemler alınmadığında insan vücuduna olumsuz olarak etki yapmaktadır, bu hususlar en çok ameliyathanelerde ve laboratuvarlarda görülme sıklığı fazladır.

Sağlık çalışanların hastanede en çok maruz kaldıkları kimyasal maddelerin cilde tehlike saçması, çalışanların bu etkenlere maruz kalmasına neden olmaktadır. Kimyasal maddelerin etkisi boyutuna göre değişmekte, ayrıca maruz kalma derecesine ve kimyasalların özelliğine bağlı olmaktadır. Sağlık çalışanların bu tehlikelere maruz kalması sonucu solunum hastalığına ve tansiyonun yükselmesine neden olmaktadır.

Ağrı kesici ilaçların ve diğer kimyasal maddelerin nefes darlığı gibi etkileri vardır. Sağlık çalışanlarının kimyasal ilaçlara karşı maruziyetleri de ilaçların hazırlanmasında, hastaya sunulmasında, ilaç ve uygulanmış hastaların atıkları, ayrıca kullanmış oldukları malzemelere bulaşması sağlık sorunlarına sebebiyet vermektedir.

Bu nedenlerle bu ilaçların katı ya da sıvı halleri nefes alarak, bulaşarak, cilde teması, ya da besin öğelerine bulaşması sonucu oluşmaktadır.

4.1.4.Alerjik Reaksiyon

Alerjik reaksiyon, vücudumuzun bağışıklık sistemi aracılığıyla tehlikeli maddelere karşı gösterdiği tepki olarak tanımlanır. Alerjik reaksiyonun etkisi altında kalan kişinin burundan nefes alamama, nefes darlığı ve şok olarak devam etmektedir.[56]. Alerjik reaksiyonlar kalıcı olabilmektedir. Alerjik reaksiyon çeşitli maddelere karşı gelişmektedir. Sın yıllarda hastalık olarak kendini gösteren lateks alerjisi sağlık sektöründeki çalışanlarda görülmekte ve meslek hastalığına dönüşmektedir. Sağlık personelleri hijyenik olarak çalışmak zorundadır, kullanmış oldukları eldivenler nedeniyle bu hastalığa maruz kalmaktadırlar.

Yapılan araştırmalarda lateks alerjisi ameliyathanelerde yani daha riskli bölümlerde görülme sıklığı netleşmiştir. Bulgular ise değişik unsurlar oluşturmaktadır. Bu hastalığın belirtisi ciltte sürekli bir kaşıntı, gözlerden yaş gelmesi, ağzın sürekli kuruması, nefesi düzgün bir şekilde alamama, aniden bayılma, bulantı hatta ölümlere kadar riski vardır. Bu tehlikenin önlenmesi için sağlık sektörünün gerekli önlemleri alması, bu konuda kurum içi eğitimlerin sürekli verilmesi, çalışanların gerekli tedbirlerin alınmasında etken olmaları önemli bir unsurdur.

4.1.5.Kas-İskelet Sistemi Yaralanmaları

Sağlık sektöründe doktorlardan, sağlık personellerine, bakıcılara, hizmetlilere kadar sürekli hareket halinde oldukları gerçektir, burada çalışanlar zorlayıcı hareketlerde ya da yanlış hareketlerde buldukları esnada kas veya iskelet sistemlerinde zedelenmelere, ağırlara neden olup, iş performansının düşmesine sebep olmaktadır. Diğer sektörlere göre sağlık sektöründe Vücut yapısının en çok bozulduğu ve yaralanmalar içinde olduğu belirtilmektedir. [2].

Vücut yapısından doğan yaralanmalar açısından sağlık çalışanların en fazla tehlike olarak görülen kişiler doktor, hemşireler, tekniker ve teknisyenler ve hizmetlilerdir. Sağlık personellerinin vücut yapılarının dengesiz olmasının nedeni hasta ile birebir iletişim halinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Sağlık personelleri günlük çalışma esnaslarında sürdürdükleri iş temposu nedeniyle sürekli olarak kas ve iskelet sistemlerini ilgilendiren yaralanmalara maruz kalmaktadırlar. Sağlık çalışanlarının işleri gereği sürekli hareket halinde olmaları, hastayı taşımaları, ya da farklı bir

yerden farklı bir yere götürmeleri, ağır malzemeler taşımaları gibi yaralanmalar meydana gelmektedir. [40].

4.1.6.Zehirlenme

Zehirlenme kişinin ağız yoluyla ya da deri yoluyla alınan madde olarak tanımlanır. Zehirlenme yaş gruplarında sıklıkla görülen bir tehlikedir. Zehirlenmeler genellikle kimyasal maddelerden, asitlerden, deterjanlardan alkollerden, gazlardan solventlerden dolayı oluşmaktadır. Sağlık çalışanları zehirlenmelere karşı da maruz kalmaktadır, burada en büyük faktör dikkatsizlik olarak görülmektedir, eğer sağlık çalışanı zehirlenme ile ilgili maddeleri kontrol altına almaz ise bir çok olmuş sonuçlara neden olmaktadır.

4.1.7.Trafik Kazası

Trafik kazaları karayollarında kişi ya da kişilerin kullanmış oldukları araç ile seyir halinde devam ederlerken aniden araçların karşılaştığı yaralanma hatta vefatlara neden olan bir tanımdır. Trafik kazaları dünya da olduğu gibi ülkemizde de en önemli tehlike olarak görülmektedir. Her yıl binlerce insanımızın yaralanmasına ve ölümlere neden olmaktadır, bu da ülke nüfusunun azalmasında etkindir. Araştırmalara göre trafik kazalarında insan faktörü başrolüdür. Bunlar genellikle uykusuzluk, dikkatsizlik, sürme tecrübesinin olmaması, trafik kurallarına yeteri kadar uyulmaması, alkol kaza nedenleri olarak sayılmaktadır. Uluslararası büyük bir sorun haline gelen trafik kazaları sağlık çalışanlarını da olumsuz olarak etkilemektedir.

4.2. Sağlık Çalışanlarda Meslek Hastalıkları

Sağlık çalışanlarının sağlığı konusu sağlık unsurları ile ilgili bir faktördür. Çünkü koruyucu sağlık hizmetlerinin ağırlığı sağlık çalışanlarının toplumun içerisinde çalışmasını hedeflemektedir. Örnek verilecek olursa sağlığını kaybeden kişiye hayatta en büyük istediğiniz nedir sorusuna sağlık cevabını verir, ancak sağlığı yerinde olan kişiye sorulduğunda ise farklı cevaplar almak mümkündür. Sağlığını kaybedenin nasıl bir şey olduğunu hastalananlara ve yakınlarına bir de sağlık çalışanlarına sorun, cevap olarak sağlık çalışanları acılarının fazla olduğunu görmek mümkündür. Yani hasta ve yakınlarından çok kendileri etkilenmektedir. Şu bir

gerçektir ki herkes bir gün sağlıklarını kaybedeceklerdir, bu kaçınılmazdır, ancak sağlığın bozulmasını erteleyebiliriz, bu da bizim elimizde olan bir şeydir. İşte bu devrede koruyucu sağlık hizmetleri devreye girmektedir. Sağlığı korumanın değerini hastalardan çok sağlık çalışanlarının bilmesi gerekmektedir. Sağlık alışanların her gün acı ve üzüntüleri görmesi, üzüntü pişmanlıkları olan hastalardan nelerin yapılıp nelerin yapılmayacağını kendileri çok iyi bilmek zorundadır. Sağlımız evde, sokaklarda, iş yerlerinde bozulabilir, ancak bunun önlenmesi de gerekli tedbirlerin alınması ve bilgi sahibi olmakla geçmektedir. Tehlikeler bulunduğumuz kapalı ortamlarda, bulunduğumuz açık alanlarda ya da çalıştığımız işyeri ortamlarında sürekli karşı karşıya gelmekteyiz, bu tehlikeler hafife alınan tehlikeler değildir, ama bilinmesi, bununla ilgili gerekli eğitimin alınması ve gerekli tedbirlerin alınması iş kazalarının önüne geçileceği kesindir.

Sağlık alışanlarının sürekli toplumla iletişim halinde olması gerekmektedir. Bu yaşam alanında tehlikelere en çok sağlıkçılar maruz kalmaktadır. Örnek olarak havanın soğuk ve yolların karla kaplı olduğu bir köye ulaşmaya çalışmak isteyen sağlık çalışanlarının donma riskleri çok fazladır. Diğer sektörlerde çalışanların böyle bir riskin olmayacağı kesindir. Buna rağmen koruyucu sağlık hizmetlerini uygulamayan hastaneler önem kazanmaktadırlar. O zaman sağlık sektöründe çalışanların karşılarına teknolojinin olumsuz taraflarının getirdiği sorunlarla yüzleşmektedirler. Her iki unsurda da işyeri ortamında mesleksen bağımsızlık ve boyut sıralaması birbirlerinden çok farklıdır. Öte yandan aynı şekilde sadece muayene olan yerlerin aile hekimliğine dönüştürmeye çalıştığımız zaman özel kurumlarda taşeron firmaların olduğu gibi çalışma şartlarının çok ağır olduğu, görülmektedir. İşverenlerin çalışanlarına gerekli olan mesai saatlerinin dışına çıkmaları, izinlerin verilmemesi, çalışma içerisinde molaların verilmemesi sonucu güvenli tedbirlerinin uygulanmadığını, güvenli çalışmanın ikinci plana atılarak sıralamaların değiştiği görülür. Sağlık personelinin sağlık konusu, ülkenin sosyo ekonomik düzeyiyle yakından ilgilidir. Çünkü toplumun hizmetlerden yoksun kalmaları bulaşıcı hastalıkların en çok görülen hastalıklar olarak ön plana çıkar.

Sağlık alışanlarının sağlık konuları ülkenin bütününü alakadar etmektedir. Sebebi ise toplumun önemli olan hizmetlerinden yoksun kalması hastalıkların çoğalmasına neden olmaktadır. sağlık çalışanlarının içeriği geniştir. Kapsam, yürütölen sağlık politikasına göre farklılık gösterir. Ayrıca yeni gelişen teknolojilerin sağlık sektörüne

yansıması, sağlık mesleklerine de yeni eklemeler getirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün ortaya koymuş olduğu sağlık çalışanlarının listeleri aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

- Doktor
- Hemşire
- Diş hekimi
- Sağlık Personeli
- Ebe
- Eczacı
- Biyolog
- Diyetisyen
- Veteriner
- Ziraat mühendisi
- Tıp fizikçileri
- Sağlık mühendisleri
- Çevre sağlığı teknisyenleri
- Pedagog
- Sosyal hizmet görevlileri
- Sağlık eğitimcileri
- Fizyoterapistler
- Değişik bölümlerde çalışan teknisyenler
- Hastabakıcılar
- Hizmetliler
- İdari işler görevlileri
- Şoförler

Sağlık sektöründe en büyük risk faktörü Enfeksiyon hastalıklarıdır, geçmişten bugüne kadar araştırma konusu olup, bu hastalıktan korunmak için katı ve sıvı olarak ilaçlar, aşılar oluşturulmuştur. Radyasyon konusu se uluslararası sözleşmelerde ve kurumlara kadar koruyucu tedbirler meydana gelmiştir. Ülkemizde bu tedbirlerle ilgili uygulamaları kabul etmiştir. Kimyasal maddeler ile gazlar hakkında da bilgi birikimi çok fazladır. Dünya da ve ülkemizde bunlardan korunmak için tedbirlerin nasıl alınacağı konusunda bilgi birikimi fazlalaşmıştır. Ayrıca bu hastalıklarla ilgili sağlık sektöründe personeller için eğitimler verilmiş olup, sonuçların olumlu olduğu

görülmüştür, ancak sağlık sektöründe çalışanların en büyük problemi kaba kuvvet uygulamaları bunun içinde çözümü imkansız olanıdır, sebebi ise toplumumuzda kaba kuvvetin olması kişisel bir sinirlilik ve ne yapacağını bilememekten meydana gelmektedir. Bu kaba kuvvetin veya şiddetin meydana gelmesi toplumda insanların bir tepki biçimi olarak tanımlanır. Bu hususlarda yapılacak en iyi çözüm güvenlik tedbirlerinin artırılması, hasta yakınları ile sağlık çalışanlarının karşı karşıya gelmemesi tehlikelerin en aza indirilmesini sağlamaktadır, ancak kaba kuvveti tetikleyen diğer unsur da çalışma saatlerinin fazlaştırılmasıdır, Sağlık politikasında çalışanlara yönelik bir çok güvenlik tedbirleri ile ilgili yenilikler mevcuttur, burada asıl amaç tek bir bireyin değil örgüt olarak birleşip gerekli önlemlerin alınması ayrıca iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının da daha da yaygınlaşması bir etkidir. Sağlık sektöründe sağlık çalışanlarının karşılaştıkları bir çok risk unsurları mevcuttur, ancak sağlık çalışanlarında en fazla görülen özellikler şunlardır;

4.2.1.Enfeksiyonlar

Enfeksiyon hastalıkları en riskli hastalıklardır, yukarıda da bahsedildiği gibi sağlık sektöründe çok fazla kendini göstermektedir, hastane içerisine bakıldığında en çok görülme yerleri ameliyathaneler, enfeksiyonu hastalığını tetikleyen bölümler de sağlık çalışanları bu hastalıktan sürekli maruz kalmaktadır, sağlık çalışanları güvenlik tedbirlerini tam olarak yerine getiremediklerinde hepatit, şarbon gibi hastalıklara hatta meslek hastalıklarına yakalanmaktadır.

4.2.2.Radyasyon

Radyasyon (ışınım) atomları oluşturan parçacıkların yayımı ya da elektromanyetik dalga şeklinde enerji salımıdır. İnsan sağlığı açısından tanı ve tedavide çok faydalı olan radyasyon çoğu sağlık kuruluşunda bulunur.

X-ışını cihazları hastanelerin çeşitli bölümlerinde örnek olarak ameliyathanelerde, ortopedi bölümünde, çeşitli kliniklerde, diş hekimliği bölümlerinde tedavi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.1: Radyasyon

Açık kaynaklar kapalı kaynak formunda olmayan katı, sıvı, gaz veya toz halindeki her türlü radyoaktif madde açık kaynak olarak kabul edilmektedir. Açık kaynaklar, nükleer tıp ve bazı radyoterapi bölümlerinde teşhis ve tedavide, kan örneklerinin analizlerinde, araştırma amaçlı çalışmalarda kullanılırlar. Radyasyonun iyonize radyasyon ve iyonize olmayan radyasyon olmak üzere iki türü vardır.

“İyonize radyasyon” kaynakları hastanelerde tanı radyolojisi (tanı amaçlı X ışını, floroskopi ve anjiyografi, dental radyoloji ve bilgisayarlı tomografi tarayıcıları); tedavi radyolojisi, dermatoloji, tanı ve tedavi prosedürlerinde nükleer tıp ve radyofarmasotik laboratuvarlarında bulunur. Bununla birlikte, hastanelerde asıl tehlikeli olan birimler acil müdahale ve yoğun bakım birimleri, ameliyathane, anjiyografi yapılan, taşınabilir röntgen cihazı kullanılan birimler gibi, “radyasyon alanı” olarak belirlenmediği için çalışanların radyasyona yanlışlıkla maruz kaldıkları ve bu nedenle özellikle önlem alınması gereken birimlerdir

İyonize radyasyon çalışanları akut veya kronik olarak etkiler. Akut etkiler maruziyetten hemen sonra klinik bulgular ile ortaya çıkar. Akut mesleki maruziyet genellikle bölgeseldir ve eritemaya veya radyodermatitlere neden olabilir. Bir akut radyasyon sendromu ise nadiren oluşur Bunlar merkezi sinir sistemi, gastrointestinal ve hematopoetik sistem sendromlarıdır.

Radyasyonun kronik etkileri ise hücreyi öldürmeyen; ama genetik yapısında gen mutasyonu ve kromozom değişimi gibi onarılamayan bozukluklara neden olan

olaylara bağlıdır. İyonize radyasyon ayrıca hücre bölünmesini geciktirebilir veya zayıflatabilir ve metabolik süreçleri engelleyebilir. Normalde hızlı bölünen hücreler (örneğin kan yapıcı dokular, deri, yumurtalıklar ve erbezleri, göz mercekları genellikle daha yavaş bölünen hücrelere (örneğin kemikler, hormon bezleri ve sinir sistemi) göre daha fazla etkilenirler. Doğumdan önce radyasyona maruz kalmak lösemi ve sinir sisteminde veya diğer organ sistemlerinde morfolojik anomaliler yüzünde anne karnında ölümlere yol açabilir. Fetüs tarafından alınan radyasyon kafanın küçük kalmasına, yüksek düzeyde maruz kalınması zekâ geriliğine neden olabilir. Düşük enerjili olan ve olağan koşullarda doku değişikliğine yol açmayan radyasyon ise “iyonize olmayan radyasyon” dur. Katarakta, deri ve göz yanıklarına yol açabilir. Hastanelerde karşılaşılan iyonize olmayan radyasyon türleri ultraviyole ışınları, mikrodalgalar, görünür ışınlar, infrared radyasyon, lazerler ve ultrasondur.

Radyasyondan etkilenmede maruziyet süresi, dozu, sıklığı önemlidir. Radyasyonun zararlarından korunmada en önemli hususlar maruziyet süresinin kısaltılması, radyasyon kaynağının uzaklığının artırılması, kaynağın koruyucu ile kaplanması ve gereksiz maruziyetlerden kaçınmaktır. Hastanelerde radyasyon maruziyetini azaltmak için aşağıdaki önlemler uygulanmalıdır:

- X-ray denetimi, aygıtın gereksiz yere çalıştırılmasını önleyecek biçimde yapılmalıdır; X-ışını odalarının kapıları, çalışma sırasında kapalı tutulmalıdır.
- Tanı ve tedavi amaçlı kullanılan radyasyondan en az doz ile en etkili sonucun alınması başarılmalıdır.
- Tüm radyoaktif maddeler ve malzemeler kapalı tutulmalıdır.
- Tedavi odalarında, alan doz ölçerle bağlantılı olarak kilitlenen bir kapı ve görsel uyarı sistemi olmalıdır.
- Radyasyon, hastanelerde risk faktörü olması nedeniyle gerekli önlemlerin alınması ayrıca radyasyon cihazını kullanan kişinin bu konu hakkında eğitilmiş ve deneyimli olması gerekmekte olup, diğer bölümlerde çalışan personellere de radyasyon konusu ile ilgili eğitimler verilmesi gerekmekte.
-
- Taşınabilir röntgen aygıtları veya radyoizotoplarla çalışılırken, odada eğitilmiş kişi ve hasta dışındaki kişilerin bulunması önlenmelidir.
- Tanı, teşhis ve tedavi sırasında radyoaktif madde verilen hastalar açık olarak tanımlanmalı, bu hastalara ait yataklar, giysiler, atıklar etiketlenmelidir.

- Radyasyon kaynaklarının bulunduğu her oda düzgün bir şekilde işaretlenmeli; yalnızca yetkili personele alana giriş izni verilmelidir.
- Radyasyon kaynağı bulunan birimler uygun bir biçimde tanımlanmalı ve yetkili olmayanların bu birimlere girmesi önlenmelidir.
- Hamile çalışanların radyasyon alanlarına girmemesi için gerekli iş organizasyonu yapılmalıdır.
- İyonize radyasyon kaynaklarına maruz kalan bütün çalışanlar doz ölçer kullanmalıdır.
- Ölçüm sonuçları, donanımlı bir laboratuarda değerlendirilmeli ve sonuçlar kaydedilmelidir.
- Kişisel kayıtların yanı sıra bütün radyoizotoplarla ilgili kayıt da tutulmalıdır.
- Tüm radyasyon çalışanları periyodik muayenelerden geçmelidir. Bu muayeneler tam kan sayımı ve diferansiyel beyaz kan sayımı, göz muayenesi, geçmiş radyasyon maruziyeti ve üreme hikâyesi içermelidir.
- Radyasyonun doğrudan saçıldığı alanlarda çalışanlar tarafından gerekli güvenlik önlemlerinin alınması gerekmektedir, ayrıca bu radyasyon odalarındaki duvarların radyasyona karşı gerekli tedbirlerin de alınması gerekmektedir.
- Kronik maruziyette bir tiroit koruyucu ve kurşunlu gözlükler kullanılmalıdır.
- Tüm koruyucu ekipmanı kurşunda zedelenme olup olmadığını anlamak için her yıl denetimleri yapılmalıdır.
- Radyasyon kaynaklarıyla çalışılan yerlerde Türkiye Atom Enerjisi Kurumu yaptığı inceleme ve ölçümler sonucunda verilen lisansa sahip olduğu denetlenmelidir.

4.2.3. Anestetik ve kimyasal maddeler

Kimyasal maddenin tanımı, günümüzde doğal olarak bulunan ya da üretilerek karşımıza çıkan veya bir işlem esnasında katı ya da sıvı olarak meydana gelen bir tür karışım ya da bileşik olarak tanımı yapılmaktadır.

Sağlık çalışanları tanı ve tedavi işlemleri sırasında, laboratuvarlarda, temizlik, çamaşır, boya, bakım, onarım gibi iş ve işlemlerde kimyasal etkenlere maruz kalırlar. Gerekli önlemler alınmadığında hastanelerde kullanılan kimyasallar sağlık çalışanları

için risk unsurudur. Hastanelerde kullanılan kimyasallar gruplandırılarak sağlık çalışanları üzerindeki etkileri aşağıda verilmiştir.

Şekil 4.2: Kimyasal İlaçlar

4.2.4. Dezenfektanlar ve Sterilizasyon Maddeleri

Dezenfektanlar cansız cisimler (cerrahi malzeme, hastanın çevresi ve kullanıldığı eşyalar gibi) veya vücut atıkları ve salgılar üzerine uygulanmak suretiyle kullanılan antimikrobik ilaçlardır. Sterilizasyon ve ameliyathane çalışanları başta olmak üzere tüm hastane çalışanları dezenfektanlara maruz kalabilirler. Genel olarak dezenfektanlar deri veya mukoza ile temas ettiğinde aşındırıcı ve tahriş edicidir. Bazı bileşenler sistemik şekilde sağlığı olumsuz etkiler, deride ve solunum yollarında duyarlılık oluşturabilir. Alkol içeren dezenfektanlar yanıcıdır.

Şekil 4.3: Malzemelerin Dezenfekte Edilmesi ile ilgili görüntü

4.2.4. Kaba kuvvet uygulanması (işyerinde şiddet)

Ülkemizde insanlarımız sağlık hususunda yeteri kadar bilinçli olmayıp sağlık problemleri ile ilgili önceden tedbirlerini almamaktadırlar, bu da sağlık hassasiyetinin ne kadar önemli olduğu konusunda duyarsızdırlar. Ancak en son safhada hastanın sağlık kurumuna getirilip iyileşmesini beklerler, burada sağlık personellerinin hasta için ellerinden geleni yapmak için mücadele ederler, ama hayat bir gerçektir, istemediğimiz durumlar ortaya çıkmaktır, örnek hastanın eski haline gelememesi veya ölmesi gibi, hasta yakınlarının suçlu olarak da sağlık çalışanlarını görmekte, hakaret, tehdit hatta şiddete başvurarak çalışanların bu hususta maruz kaldıkları bir gerçektir, bütün hastaneler tam donanımlı olamayabilir, personel eksikliğinden dolayı birden fazla hastaya bakan doktor veya sağlık personelleri gibi, teknik aksamaların faturasını sağlık çalışanlarından çıkarmak bir adaletsizliktir, bunun önlemi alınmadığı takdirde bu süreçler fazlalaşacaktır,

4.2.5. Aşırı ve düzensiz çalışma

İş güvenliği ve Sağlığı çalışanlar için oldukça önemlidir, çalışanların sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışması, iş güvenliği ile ilgili eğitimlerin verilmesi, ilgili makamlarca işyerleri için gözetimlerin yapılması, işyerlerinde iş sağlığı güvenliği uzmanlarının olması, çalışanlar açısından mesai saatlerinin dışına çıkılmaması gibi bir çok önlem alınmaktadır, sağlık çalışanlarının buldukları işleri gereği yoğun olarak çalışmaları, mesai saatlerinin uzun sürmesi, uykularını tam olarak alamama, sinirlerinin gerilmeleri neticesinde iş kazalarına ve meslek hastalıklarına yol açmaktadır.

4.3. Sağlık Çalışanlarının Karşılaştıkları Risk Faktörleri

Sağlık çalışanlarının sağlıklarını ve güvenliklerini etkileyen unsurlardan birisi de şiddetin, hakaretin, tehdidin olmasıdır, sonuç olarak da sağlık çalışanlarının huzurlu bir şekilde çalışmalarını engellemektedir.

Sağlık çalışanlarının maruz kaldığı diğer faktör de radyasyon konusudur. Dünya da ve ülkemizde tehlike olarak görülmektedir, ayrıca radyasyon için koruyucu önlemler de alınmaktadır. Günümüz sağlık sektöründe radyasyona ve kimyasal maddelere karşı korunmak için bilgi birikimi mevcuttur. Hala buna karşın sağlık personelleri bu risklere maruz kalmaktadırlar, bunun sebebi ise gerekli araştırmaların yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Sağlık personeli ve hasta güvenliği zincirleme bir örgüdür, ülkemizdeki hastanelerin ya da polikliniklerde halan hijyen bir ortamın olmaması lavabolarda sabunun havlu ‘nun olmaması, bulaşıcı hastalar için gerekli güvenlik tedbirleri sağlanmamaktadır. Bu durumda sağlık personelleri bu risk unsurlarından olumsuz olarak etkilenmektedirler. Ülkemize bakıldığında sağlık personellerinin çalışma koşulları tam istenildiği seviyede olmadığı, hasta ve çalışanların tam olarak güvenlik konusunda alınması gereken tedbirlerin olmadığı kesindir. Mesleki risklerin bir çok unsuru vardır, burada en önemli olanı ise sağlık çalışanlarının çalışma saatlerinin aşırı fazla olmasından geçmektedir, bu da mesleki risklerin artmasına neden olmaktadır, ayrıca mesai saatlerinin sürekli artması çalışanlar için tehlikelerin, risklerin artmasına, iş güvenliği ile ilgili eğitimlerin verilmemesi de iş kazalarının fazlaşmasına neden olmakta, aynı şekilde sağlık sektöründe personel eksikliği, işi bilmeyen kişilerin işe alınması ve eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmaları da iş kazalarına neden olmaktadır. risk faktörü önemli bir konudur, ancak bu risk konusu ile ilgili çalışanlara yeteri kadar eğitimin verilmemesi bir gerçektir, bu sorun en çok sağlık sektöründe taşeron firmaların işe yerleştirdikleri çalışanlar açısından önemlidir, burada taşeron firmalar çalışanlarına işe başlamadan önce eğitim vermemesi, gerekli koruyucu ve donanımları sağlamaması risk faktörü büyük bir sorun olmaktadır. bu hususlar sağlık sektöründe çalışanların iş kazalarına ve risk faktörlerine maruz kalmaktadır.

Sağlık çalışanlarının yaşadığı ölümcül olmayan iş kazası ve meslek hastalığı vakaları, diğer sanayi sektörlerindeki göre üst sıralarda yer alır. Özellikle biyolojik tehlikeler açısından hastanelerin birçok iş alanından daha riskli olduğu söylenebilir. Oysa, ülkemizde hastanelerin “Çok Tehlikeli İşler” sınıfına dahil edilmesi, ancak 2009 yılında çıkarılan “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları Listesi Tebliği” ile gerçekleşmiştir.

Ülkemizdeki tüm çalışanların meslek hastalıklarına karşı gösterilen ilgisizlik, sağlık çalışanlarının da hastalıklarına karşı kayıtsız kalmalarına neden olmaktadır. Yukarıda

söz edildiği gibi, sağlık alanındaki riskler oldukça çeşitli ve çok olmasına rağmen, sağlık personeli kendileri de dâhil olmak üzere toplum tarafından “kendilerini feda etmeleri gereken ve sağlık sorunları yokmuş ya da hiç olmayacakmış” gibi kabul edilen çalışanlar olarak algılanmakta ve kendi sağlıklarını ihmal etmektedir.

Her sektörde risk faktörü, tehlikeler vardır, ancak sağlık sektörü ile diğer sektörleri karşılaştırdığımızda sağlık çalışanlarının diğer sektördeki sağlık çalışanlarından daha çok ve daha farklı risk faktörleri ve tehlikelere maruz kalmakta en önemlisi de sağlıklarının bozulmasına neden olmaktadır.

Sağlık personellerinin maruz kaldığı tehlike çeşitleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

4.3.1.Biyolojik tehlikeler

Biyolojik tehlikeler HBV, HEPATİT B VİRÜSÜ olarak diğer ülkelerde ve ülkemizdeki sağlık sektörlerinde görülmektedir ve büyük risk unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca bu hastalık Asya ülkelerinde özgü bir hastalık olması nedeniyle oradaki sağlık sektöründe çalışan personellerin bu hastalıklara maruz kalma riski daha fazladır. HBV cildin kanla temas etmesinden kaynaklanan bulaşıcı bir hastalıktır, genellikle doktorların, sağlık çalışanlarının kullanmış oldukları iğnelere ya da kesiklerden dolayı bulaşma olasılığı fazladır, -genel olarak kana temas etmiş bütün maddeler tehlike arz etmektedir. Bunun neticesinde de çalışanların bu maddelere dokunması riski beraberinde getirmektedir. Bu tehlikelerin en az seviyeye düşürülmesi için kan alınırken ya da damar açılırken iğnesiz sistemlerin kullanılması eğer kullanılıyorsa ise iğnelere için özel olarak güvenli olan atık kutuları yaygınlaştırılmalıdır.

Şekil 4.3: Biyolojik Tehlikeler

4.3.2. Kimyasal tehlikeler

Bu tehlikelerde sağlık çalışanları için risk faktörü olarak etkinliğini göstermektedir, sağlık çalışanları yapmış oldukları işlerden dolayı kimyasal maddelere karşı maruz kalmaktadırlar, bunun için yapılacak en önemli güvenlik tedbirleri buldukları ortamın ve kullandıkları malzemelerin temiz, hijyenik olması, bu konuda sağlık çalışanlarının bilinçlendirilmesi ve gerekli eğitimlerinin verilmesi gerekmektedir.

4.3.3. Ergonomik tehlikeler

Ergonomi çalışma koşullarını ve çalışma ortamını çalışana uygun hale getirme bilimidir. Ergonominin temel konuları yanlış duruşlar, tekrarlanan hareketler, kas iskelet sistemidir. Tüm sağlık çalışanları kas iskelet sistemi sorunları ile karşılaşır.

Sağlık çalışanlarında en sık görülen kas iskelet sistemi rahatsızlığı bel ağrısıdır. Ayrıca düşen bir hastayı tutma çabası, tek başına hastaları kaldırma kas, tendon, eklem ve ligamentlerde zedelenmeyi artırır. Diş hekimleri ve laboratuvar çalışanlarında üst ekstremiteler ile ilgili sorunlar görülmektedir. Genel çalışma şekilleri diş hekimlerinin boyun ve omuz bölgesinin kemik ve yumuşak dokularında ciddi zorlamalar oluşturur. Laboratuvar çalışanlarında, özellikle mikroskop başında çalışanlarda uzun süre ayakta kalma ve/veya oturma ve uygun olmayan pozisyonlarda çalışmaları neticesinde boyun zorlanmaları görülür.

Şekil 1.4: Yanlış Duruşlar Nedeniyle Sırt Ağrıları

Sağlık kuruluşlarında ergonomik tehlikelere yönelik olarak yapılabilecekler aşağıda sıralanmıştır:

- Mümkünse tasarım esnasında hastane birimleri ve bu birimler arasındaki iş akışları ergonomik şekilde düzenlenmelidir. Hazır mimari koşullar ve büro malzemeleri ile hizmet veren kuruluşlarda iş akışı ile ilgili sorunlar saptanarak, ergonomik şekilde yeniden düzenlenmelidir
- Sağlık kurumlarında gerekli önlemlerin alınması bunun için sağlık çalışanlarına eğitimlerin verilmesi, anket çalışmaları yapıp diğer kurumlara da iletilmesi gerekmektedir.
- Kas-iskelet sistemi hastalıkları hakkında eğitimli bir personel tarafından bir tıbbi yönetim programı yönetilmeli bu programın kapsamında kaza geçirenlere müdahale odası bulunmalı, hastalık ve kaza kayıtları tutulmalı ve kaza veya hastalık geçiren çalışanların erken tanı ve tedavisinin yapılmasını sağlamalıdır. Kaza geçiren veya hastalanan çalışan görevine dönmeye hazır hale gelene kadar sistematik izleme tabii tutmalıdır.
- Sağlık çalışanlarında görülme sıklığı çok fazla olan ergonomik hareketler için raporlama programları hazırlanmalıdır.
- Şikâyet, öneri programı oluşturulmalıdır.
- Ergonomik tehlikelerden sağlık çalışanlarını korumak üzere doğru kaldırma, taşıma ve duruş kuralları hakkında eğitimler verilmelidir.

- İşe yeni başlayan sağlık çalışanlarına verilen eğitimlerin içeriğine ergonomik hareketlerle ilgili yöntemler de eklenmelidir.
- Tatbikatlar düzenlenmeli ve güncellenmelidir.
- Düzenli denetimler yapılarak alınan kontrol ve önleme tedbirlerinin uygulanıp uygulanmadığı veya bir sorun olup olmadığı düzenli olarak saptanmalıdır.

4.3.4.Fiziksel tehlikeler

Sağlık sektöründe fiziksel tehlikeler önemli bir unsur olarak göze çarpmaktadır, bu sektörde fiziksel tehlikelerle ilgili araç ve gerecin fazla olması sağlık personellerinin de bu tehlikelere karşı maruz kalma olasılığı fazlalaşmaktadır.

4.3.5.Psiko-sosyal tehlikeler

Psikososyal tehlike en genel anlamda: “İş tasarımı, örgütlenmesi ve yönetimiyle, işin gerçekleştirildiği toplumsal ve çevresel koşulların psikolojik, toplumsal veya fiziksel hasara yol açma potansiyeli taşıyan boyutları” olarak tanımlanır. Psikososyal riskler genellikle mesleki stres ile eş anlamlı olarak kullanılır. Mesleki stres ise “işin gerekleri çalışanın yetenekleri, kaynakları veya ihtiyaçları ile eşleşmediğinde ortaya çıkan zararlı fiziksel ve duygusal tepkiler” dir. Sağlık çalışanlarının yaptıkları işi stresli olarak algılamasına neden olan etmenler işin kapsamından ve koşullarından kaynaklanır.

- İşin Koşulları İşin Kapsamı
- Örgütsel rol belirsizliği ve çatışması İş çevresi ve teçhizat
- Takdir edilme ve ödül eksikliği Aşırı iş yükü ve zaman baskısı
- Ast-üst ilişkisi Gece çalışması (nöbetler)
- Şiddet

Hastanelerde psikososyal tehlikeler tüm sağlık çalışanlar için risk oluşturmaktadır. Sağlık çalışanlarının çalışmalarında yapacakları hatalar kendilerine sorun olarak dönmektedir, bunlar işin vermiş olduğu yorgunluk, uykusuzluk, dikkatlerinin dağılması, işle ilgili yapılan hataların artması çalışma isteğinin istenildiği gibi olmaması bir etken olarak görülür. Gerekli önlemler alınmadığında çalışanların burnout (tükenmişlik sendromu) yaşaması söz konusudur.

Stresin zararlı etkilerinden korunma ise etkili bir stres yönetimi ile sağlanır. Stres yönetimi örgütsel ve bireysel olmak üzere ikiye ayrılır. Stresi azaltmak için en başarılı yaklaşım örgütsel ve bireysel stres yönetimini aynı anda uygulamaktır.

4.3.6. Farklı Sıcaklıktaki Nesnelere Temas

Hastanelerde farklı sıcaklıktaki nesnelere temas mutfak, bulaşıkhaneye ve çamaşırhanede rastlanır. Mutfakta yemek pişirilmiş, kızartma yapılmış bütün tencere ve tavalar, yemek pişirilen basınçlı kaplar, ısıtılmış fırınlar, fırından çıkmış tepsi, kızartma makineleri, basınçlı sıcak su ve buhar kapları, kaynatılmış bütün sıvılar, bulaşıkhanede bulaşık makinesinde yıkanmış nesnelere, sıcak su ve buhar kazanları, çamaşırhanede ütü, buhar kazanı ve buhar deride yanıklara neden olur. Derin dondurucuların iç yüzeyleri, dondurulmuş malzemeler ise soğuk yanıklarına neden olabilir. Hastanelerde çok sıcak veya çok soğuk nesnelere temas riski aşağıdaki önlemlerle önlenir:

- Çok sıcak nesne veya sıvılarla veya çok soğuk nesnelere çalışılan işlerde, çalışma birini işe uygun olarak tasarlanmış, yeterli genişlikte, düzenli ve iyi aydınlatılmış olmalıdır.
- Çok sıcak nesne ve sıvılarla kurallara uygun olarak ve acele edilmeden çalışılmalıdır.
- Çalışanlar çok sıcak ve çok soğuk nesne ve sıvı kaynakları ve bu kaynaklarla çalışma konusunda eğitilmeli, kaynaklar işaretlenmelidir.
- Çok sıcak ve soğuk nesnelere uygun eldiven kullanılarak dokunulmalıdır.
- Basınçlı kaplar ve fırınlar sıcakken açılmamalıdır.
- Su kaynatılan ve yağ kızdırılan kaplar sıçramayı ve taşmayı önleyecek düzeyde doldurulmalı ve sıcakken taşınmamalıdır.

4.3.7. Yangın ve Patlama

Hastanede yangın tehlikesi hem çalışanlar için hem de hastalar için risk oluşturur. Bu yangınlar en çok görülenden başlayarak sırasıyla; pişirme teçhizatından, çamaşır yıkama ve kurutma makinelerinden kaynaklanan yangınlar, kasıtlı çıkarılan yangınlar, sigara, ısıtıcılar, elektrik dağıtımı ve aydınlatma teçhizatından, ısı kaynakları ile oynamadan kaynaklanan yangınlardır. Bu nedenlerin yanı sıra

hastanede kullanılan kimyasallar da yangın riski oluşturur. Hastanelerde farklı amaçlarla kullanılan sıvı gazlar tehlike arz etmektedir, bu tehlikelerin önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması şarttır,

Şekil 4.5: Yangın Ve Patlamaya Karşı Güvenlik Tedbirler

Isıtma sistemi için sıcak su sağlayan kalorifer kazanları, çamaşırhane ve bulaşikhane için basınçlı sıcak su veya su buharı, teknik bakım ve temizlik için basınçlı hava sağlayan basınçlı kaplar; LPG depolama tankları ve mutfakta yemek pişirmekte kullanılan basınçlı kaplar da kurallara uygun kullanılmadığında patlamaya yol açabilir. Yangın ve patlama tehlikesini önlemek veya çalışanları bu tehlikelerden korumak için alınması gereken önlemler aşağıda sıralanmıştır:

- Elektrik tesisatı ve basınçlı kaplar yılda bir kez yetkili kurum tarafından denetlenmelidir.
- Elektrik tesisatının ve basınçlı kapların bakım ve onarımını yetkili kişiler yapmalıdır.
- Elektrik tesisatı ve basınçlı kaplar yetkilendirilmiş kişiler tarafından kullanılmalıdır.
- Elektrik tesisatında ve basınçlı kaplardaki aksaklıklar anında bildirilmeli ve onarılmalıdır.
- Yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı maddeler güvenli bir biçimde depolanmalı ve kullanılmalıdır.
- Gaz kaçağının anında saptanmasını sağlayacak gaz dedektörü, gaz kaçağını anında duyuracak görsel ve sesli uyarı sistemi kurulmuş olmalı, çalışır durumda tutulmalıdır.

- Yangın uyarı ve söndürme sistemi bulunmalı, işlerliği düzenli aralıklarla denetlenmelidir.
- Yangında acil müdahale, kaçma, kurtulma ve ilk yardım planları hazırlanmış olmalıdır.

4.4.Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı Ve Güvenliğine İlişkin Yenilikler

İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili çalışma örgütleri oluşmaktadır. Bu örgütün asıl amacı kamu da ve özel sektörde çalışanların sağlıklı ve verimli olma, güvenli bir ortamda çalışma hakkının olduğunu ve bunun da tam olarak oluşması için sağlık sektörlerinde ilgili birimlerin olmasından bahsedilmiştir.

Bunun devamında ILO örgütü hemen hemen çoğu ülkelerde iş güvenliği uygulamaların bütün sağlık sektöründe kurulması, gerekli özverinin yapılması ve yayılması yeni kararlar almıştır, devamında diğer sağlık örgütleri de ILO ya benzer her sağlık kurumunda yenilikler sağlamıştır. Amerika da bir sağlık örgütü hastaneler ve hastane çalışanları için yeni bir program oluşturmuş, bununla da yetinmeyip bu programı geliştirip hastanelerde uygulamaya başlatmış, arkasından diğer gelişmiş ülkelerde bu uygulamayı kendi sağlık sektörlerinde kurmuşlardır.

Ülkemizde sağlık çalışmaları ile ilgili önlemler 1990 yılları başlarında Türk Tabipler Birliği Merkezi tarafından bu bizim sağlığımız sloganıyla başlamış, bu konu ile ilgili programlar oluşturmuşlardır. Türkiye de Hastane çalışanları ile ilgili bir komite oluşturulmuş hatta pilot bölge olarak yerlerde seçilmiş ancak 2000 li yıllarda istenildiği gibi olmamıştır.

Nisan 2009 tarihinde çıkan “Sağlık Kurum ve Kuruluşlarında Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanması ve Korunmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ”in ilgili maddelerinde çalışanlar için alınması gereken tedbirler maddeler halinde açıklanmış bunu gözetleyecek birimler de oluşturulmuştur, yeni yönetmelikler gelmiş, bu yönetmeliklerde sağlık çalışanları ve hastalar için güvenlik uygulamaları devam etmiştir. Ancak bu yönetmeliklerde sınırlama sadece çalışanlar için geçerli olmuştur. Yönetmeliğin ilgili maddelerinde çalışan personeller için düzenlemeler vardır,

Bu düzenlemeler ;

- Çalışanların güvenliğini sağlamak için yeni programların oluşturulması,
- Sağlık sektöründe engelli personeller için yeni düzenlemelerin gelmesi,
- Çalışanlara güvenlik tedbirleri için eğitimlerin verilmesi ve koruyucu donanımların uygulattırılması,
- Personel çalışanlarına şiddete maruz kalmamaları için düzenlemelerin yapılması,

Devamla personel ve hasta için de güvenlikle ilgili maddelere de yer verilmiştir. Bu maddelerde kimyasal maddelerle ilgili tedbirler, hijyen, temizlik, radyasyona karşı güvenlik, çalışanların güvenlik açısından gerekli eğitimlerin verilmesi, hasta ve çalışanlar için kurulların oluşturulması düzenlemeler içinde yer almaktadır.

Sağlık Bakanlığı'nın 6 Nisan 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayınladığı "Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasına Dair Yönetmelik" ve ardından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu" ile kamu da faaliyet gösteren sağlık çalışanları için de iş güvenliği hizmetlerinden faydalanmak ile ilgili olanaklar sağlanmıştır. Bu yönetmeliklerle ilgili maddeler bütün sağlık sektörlerine bilgi verilip gerekli gözetimlerin yapılmasına olanak sağlanmıştır, bu yönetmelik kapsamında ;

- Çalışanların güvenlikleri doğrultusunda birimlerin oluşturulması,
- Çalışanlar için güvenlik programlarının oluşturulması,
- Çalışanlar için sağlık taramalarının yapılması ve yaygınlaştırılması,
- Çalışanlar için kişisel koruyucu donanımların uygulanması,
- Çalışanların şiddete maruz kalmamaları için düzenlemelerin oluşturulması,
- Kimyasal maddeler ve enfeksiyonlara karşı güvenlik uygulamalarının hazırlanması,
- Beyaz Kod denilen uygulamalara geçilmesi,
- Çalışanlara güvenlikleri açısından eğitimlerin verilmesi için hastanelere bilgi verilmiştir.

Ülkemizde kamu ve özel hastanelere bu düzenlemeler için gerekli bilgiler verilmiş, ancak yeteri kadar personelin olmayışı, donanımın ve hizmetin eksik olması, bu

düzenlemeler sektörden sektöre farklılık göstermektedir. Bu tedbirlerin tam olarak uygulanması için devletin desteği önemli bir husustur, devlet gerekli gözetimleri düzenli olarak yaparsa bu eksiklikler ortadan kalkacağı aşıkardır.

Sağlık çalışanlarına yönelik iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri Amerika Birleşik Devletleri Mesleki Güvenlik ve Sağlık İdaresi (Occupational Safety and Health Administration OSHA) ve NIOSH'ın önerdiği “Hastane Sağlık ve Güvenlik Komitesi”, sağlık çalışanlarının sağlığını geliştiren, koruyan, hastalıklarını önleyen ve ayaktan tedavi edici sağlık hizmetlerini yerine getiren birinci basamak sağlık hizmeti olarak tanımlanmıştır. Tam teşekkülü bir sağlık işletmeleri için hazırlanmış programın içeriğinde aşağıdaki maddeler olmaktadır, bunlar;

- Çalışanların işe girmezden önce sağlık taraması,
- Rutin sağlık muayeneleri,
- Sağlık ve güvenlik için verilebilecek eğitimler,
- Sağlık sektöründe ilgili danışmanlıklar,
- Sağlık ve güvenlik için kayıt programları,
- Hastaneler deki bölümler arasındaki koordinenin sağlanması için gerekli planlamaların yapılması,

Bu programın içeriğinde çalışanların sağlık, güvenlik, şiddet gibi maruz kalacakları konularda danışmanlık hizmetlerinin oluşması bu hizmetlerin 7/24 saat hastanelerin ilgili yerlerinde olmalarının sağlanması ve bu danışmanlıkların geçici değil sürekli olarak faaliyet göstermesi, yeni başlayan personeller sağlık taramasından geçmelidir.

Yapılacak işe muayenesi; rutin kan testleri (tam kan sayımı, açlık kan şekeri ya da postprandiyal 2 saat sonra şeker ölçümü, renal fonksiyon testleri, kreatinin, SGOT, SGPT; sifiliz ve rubella serolojisi, hekimin gerekli gördüğü diğer testler), rutin idrar analizi, 35 yaş üstüne hekim gerekli görürse EKG, akciğer grafisi (posterior, anterior ve lateral), tüberkülin deri testi (PPD), kadın çalışanlar için servikal sitoloji (Pap smear), görme testleri (yakın ve uzak), tonometri, odyogram, konuşma aralığı tetkiklerini içermelidir. Ayrıca tehlike arz eden ortamlarda çalışan kişiler, kaza veya hastalık sonrası işe yeniden başlayan kişiler için de rutin muayenelerinin yapılması gerekmektedir. Sağlık personellerine sağlıkla ve güvenlikle ilgili eğitimlerin verilmesi bu eğitimlerin sürekli hale gelmesi, çalışma yerlerinde risk analizleri yapılarak gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.

Risk değerlendirmesinde sağlık çalışanının hasta veya hasta materyali ile temas olasılığı, hastanın özelliği, sağlık çalışanının infeksiyonlara karşı immunitesi, duyarlılığı ve taşıyıcılığı önemlidir. Bu kapsamda, geçirdiği kızamık, kızamıkçık, suçiçeği gibi çocukluk ağı hastalıkları; tüberküloz ile karşılaşmış olması veya tedavi görmesi; hepatit öyküsü; açık yara veya kronik drenajı olan infeksiyon gibi dermatolojik durumu; immünyetmezlik durumu ele alınmalı, kayıt altında tutulmalıdır. ABD Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezleri (Centers for Disease Control and Prevention, CDC) sağlık çalışanlarına temel bağışıklanma prosedürü olarak hepatit B, suçiçeği, influenza; kızamık, kızamıkçık, kabakulak (KKK) ve tetanoz, difteri, boğmaca (Tdap) aşılarını önermektedir

4.5.Hastanelerde Temel İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları

Sağlık sektöründe hastaneler İş Sağlığı Güvenliğine ilişkin Tehlike sınıfına göre çok tehlikeli yer olarak adlandırılmıştır. Ayrıca 30 Haziran 2012 tarihli İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre 50 ve 50 den fazla çalışanı olan çok tehlikeli olan yerlerde 1 Ocak 2013 tarihinden sonra işyeri doktoru, iş güvenliği ilgili uzmanlar ve diğer sağlık personellerinin görevlendirilmesi veya iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yerlerden destek almak zorunluluğu doğmuştur.

Sağlık sektöründe hastaneler diğer sektörlere göre risk faktörlerinin fazla olması nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının geniş bir yelpazede alınması önemli bir husustur, sağlık sektöründe işyeri doktoru, İSG uzmanları planlı ve programlı bir Şekilde çalışmalı ve bunu destekleyecek kurulların oluşturulması bunu da yasaların gerektirdiği gibi uygulanması önemli olup yerine getirilmelidir. Geçmişten günümüze kadar iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasalar, yönetmelikler de değişiklikler oluştur, en çok bu düzenlemelerden sağlık sektöründe hastaneler etkilenmiştir. Hastaneler de en az yılda iki defa risk analizleri yapılması Őartı getirilmiştir. Hastanelerde alışan personeller için yılda en az 3 defa çalışan güvenliği ile ilgili eğitimler ve en az 12 saat olacak Şekilde verilmelidir. Hastanelerde alışan personellerle ilgili sağlık taramaları yılda bir defa olmak üzere sürekli tekrarlanmalıdır. Ancak hastane deki çalışanların bölümlerinden dolayı farklılıklar göstermektedir.

4.5.1.Bulaşıcı Hastalıklara Karşı Koruma

Sağlık sektöründe çalışan personellerin yapmış oldukları işlerden dolayı bulaşıcı hastalıklara maruz kalmaktadırlar, güvenlik tedbirlerini yerine getiren uzmanların bulaşıcı hastalıklar konusunda enfeksiyon komiteleri ile iş birliği yapmaları gerekmektedir. Bulaşıcı hastalıklarla ilgili uzmanların katılımlarıyla korunma yöntemlerinin oluşturulması ve bu konuyla ilgili düzenli olarak programlar hazırlanmalı ayrıca iş kazalarıyla ilgili yapılması gereken önlemler oluşturulmalıdır. sağlık sektöründe hastane çalışanları işe girmeden önce bulaşıcı hastalıklarla ilgili periyodik kontrollerden geçmeli, bulaşıcı hastalıklardan korunmada temizliğin, hijyenin önemi vurgulanması gerekmektedir. Ayrıca diğer bir önlem ise binanın bulaşıcı hastalıklardan korunması için izolasyonun oluşturulması da gerekmektedir. Hastanelerde bulaşıcı hastalıklara karşı yeteri kadar önlem alınmalı ve bu durumun önlenememesi için de kişisel koruyucu donanımların faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Kişisel koruyucuların içerisinde maskenin, yüz koruyucunun, önlüğün ve eldivenin olması lazımdır. Hijyen önlemlerinin alınması da bulaşma etkenlerinin işyeri ortamda yer alması veya bir yerden başka bir yere götürülmesi açısından önemlidir.

4.5.2.Radyoloji/Görüntüleme Ünitelerinde Çalışmak

Radyoloji yani görüntüleme bölümlerinde çalışan personellerin iş güvenliği açısından riskli bölümler olarak değerlendirilir. Radyasyondan korunmak için ilkeler aşağıda yer almaktadır.

Bunlar;

- Radyoloji bölümlerinde ışınlanma insan vücuduna zarar verdiği için net bir fayda sağlamayan uygulamalara izin verilmemeli,
- Radyasyon ışınlanmasında mümkün olan en düşük dozun alınması,
- Radyasyon bölümlerinde çalışan kişilerin bu bölümle ilgili eğitim almış olması, tecrübeli olması, bilinçli olması gerekli güvenlik önlemlerinin nasıl alınacağı konusunda bilgili olması,

Denetimli ve gözetim olan yerler tek tek belirlenmeli, denetimli bölümlerde radyasyon ile ilgili levhaların olması zorunludur. Bu bölümlerde çalışan personellerin dozimetre kullanması şarttır. Radyasyon alanlarının izlenmesinde

uygun radyasyon ölçüm cihazları kullanılır. Radyasyon alanlarının radyoaktivite düzeyi ölçümleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından belirtilen sıklık ve yöntemlere uygun olarak yapılır. Radyasyon çalışanlarının sağlık durumlarının yapacakları göreve uygunluğunu belirlemek amacıyla, işe başlamadan önce ve periyodik olarak yılda en az iki defa sağlık kontrollerinin yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca yılda belli aralıklarla kan sayımı, göz ve cilt için muayenelerini yaptırmak zorundadırlar. Bu bölümlerde çalışanlar, işin niteliğine göre uygun kişisel koruyucu (kurşun) giysi kullanmalıdır.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık sektöründe çalışan personeller kendileri başvurmadıkça sürekli olarak sağlık hizmeti alamamakta ve çalışma hayatlarında ise sağlıklı olamamaktadırlar. Sağlık sektöründe çalışan personeller çalışma ortamlarında birçok risklere karşı maruz kalmaktadırlar. Bu nedenlerle çalışma koşullarının sağlıklı bir ortama dönüşmesi, risk ve tehlikelerin en aza indirilmesi ya da yok edilmesi, çalışma sürelerinin, sağlık çalışanları için düzenlemeler yapılması, fizyolojik özelliklere karşı uygun olması, kullanılan araç ve gereçlerin çalışanlar açısından uyumlu olması temel amaç olmalıdır.

Sağlık sektörü diğer sektörlere göre risk ve tehlikenin fazla olmasına rağmen sağlık çalışanlarının İSG 'ne yönelik düzenlemeler çok azdır. Sağlık sektöründe çalışanların risk ve tehlikelere karşı maruz olmamaları için İSG' ne yönelik düzenlemelerin yapılması ve sürekli hale getirilmesi gerekmektedir. Bu nedenlerle İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili mevzuatta değişiklikler getirilip, İş Sağlığı Kurulları sağlık sektöründe aktif olarak kendini göstermelidir. Bilindiği üzere tehlike ve risklere karşı alınacak önlemlerle engellenebilmektedir. Sağlık sektöründeki yöneticiler risk ve tehlikelere karşı gerekli tedbirleri uygulamalı, düzeltici faaliyetlerden çok önleyici faaliyetlerde bulunup sorunları en başından defetmelidir. Ayrıca yöneticilerin İSG ile ilgili düzenlemeler hakkında bilgileri geniş olmalıdır. Bilgi düzeyleri az olan yöneticiler için de eğitimler verilmelidir.

Sağlık sektöründe yeteri kadar güvenlik tedbirlerinin alınması için İSG yönetim sistemlerinin kurulması, İSG hedeflerinin belirlenmesi, risk analizlerinin yapılması bu konu hakkında yeteri kadar denetimlerinin yapılması, iş güvenliği kültürünün oluşmasında fayda oluşturmaktadır. Günümüzde sağlık sektörlerinde kaliteli çalışmalar yürütmektedirler. Ancak hastanelerde kalite kültürünün yanında da İSG kültürünün oluşturulması da önem arz etmektedir. Hastane yönetiminin işyeri sağlık birimleri ve kalite yönetim birimleri ile iş birliği içerisinde olmalıdır. Sağlık sektöründe çalışan personellerin şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle hemşirelerin daha fazla şiddete maruz kalmaktadırlar. sağlık çalışanlarının mesai

saatleri içinde şiddete maruz kalmaları fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. sağlık sektöründeki yöneticiler şiddete karşı sağlık çalışanlarına eğitimler ve seminerler verilmeli ve bu etkin hale getirmelidirler. Bu eğitimler sağlık çalışanları üzerinde bilinç düzeyini yükseltip davranışlarında değişikliklere neden olacaktır, ayrıca ihtiyaç duyulan bölümlere de personel takviyesi de yapılmalıdır. Şiddet olayının azaltılmasında sağlık işletmelerinde güvenlik tedbirlerinin artırılması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak İş sağlığı ve güvenliği konusunda hastanelerin çok tehlikeli işyeri sınıfında yer alması, çok ciddi risklerin yaşanacağı ve çalışanların bu risklere karşı mağdur olacağı kesindir. Sağlık çalışanları güvenli ve risk faktörü içermeyen ortamlarda çalışmaları haklarıdır. Tüm sağlık kurum ve kuruluşlarında iş sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] Türkiye Büyük Millet Meclisi. Sağlık çalışanlarına yönelik artan şiddet olaylarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. Sıra Sayısı: 454; 1998.
- [2] US Department of Health and Human Services. National action plan to prevent healthcare-associated infections: roadmap to elimination. <http://www.hhs.gov/ash/initiatives/hai/hcpflu.html> (Erişim tarihi: 24.07.2013)
- [3] Saygılı M. Hastane çalışanlarının çalışma ortamlarına ilişkin algıları ile iş doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara; 2008.
- [4] Önder ÖR, Ağırbaş İ, Yenimahalleli G, Aksoy A. Ankara numune eğitim ve araştırma hastanesinde Çalışan hekim ve hemşirelerin geçirdikleri iş kazaları ve meslek hastalıkları yönünden Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi 2011;10:31-44.
- [5] Altıntaş N. Sağlık Kurumlarında Çalışan Hemsirelere Yönelik Şiddetin Belirlenmesi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemsireliği A.D. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul; 2006.
- [6] Keser Özcan N, Bilgin H. Türkiye’de Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Sistemik Derleme. Türkiye Klinikleri 2011;31:1442-56.
- [7] Annagür B. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar; 2:161-173.
- [8] T.C. Sağlık Bakanlığı. Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasına Dair Yönetmelik.<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110406-3.htm>
- [9] Sabuncu HH. Hastanelerde iş güvenliği, iş sağlığı ve çevre sağlığı hizmetlerinin organizasyonu. <http://www.saglikcalisanisagligi.org/tezler2/Yeni.pdf> (Erişim tarihi : 12/11/2016)
- [10] Resmi Gazete. İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları Tebliği <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/11/20091125-10.htm> (Erişim tarihi 12/11/2016)

ÖZGEÇMİŞ

Adı - Soyadı : Sema ÜNALDI

Doğum Tarihi ve Yeri: 23.02.1992 - ADANA

E-posta adresi: sema.unaldi@gmail.com

EĞİTİM Jeoloji Mühendisi

